

د اسلام لوړ نی خلیفه،
جلیل القدر صحابي،
ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ

مبارک سیرت

(۱) ..... د خپرولو شمیره:

لیکوال: حبل اللہ (المتین)

کال: ۱۳۹۸ لمزیر

كتاب پېڻندنه:

نوم: —————— د ابوبکر صدیق (رضی اللہ عنہ) سیرت.

لیکوال او راپولونکی: —————— حبل اللہ (المتین).

ڙبارن: —————— خپله لیکوال.

تاپیپ: —————— حبل اللہ (المتین)

دیزاين او PDF: N. RASOOLI ——————

کال: —————— ۱۳۹۸ هجري لمريز

د خپرولو شمیره: (۱) ——————

فهرست

عنوان:	صفحه .....
د حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنہ د سیرت لمبئ برخه:	(۱) .....
د حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنہ د اسلام:	(۱) .....
د عبدالله بن عثمان یا ابوبکر رضی الله عنہ د سیرت مبارک دوھمہ برخه:	(۲) .....
د ابوبکر الصدیق القاب:	(۲) .....
اول لقب صدیق:	(۲) .....
د ابوبکر رضی الله عنہ دوھم لقب:	(۳) .....
د ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک دریمہ برخه:	(۴) .....
د ابوبکر رضی الله عنہ دریم لقب عتیق دی:	(۴) .....
د ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک خلورمہ برخه:	(۵) .....
د ابوبکر رضی الله تجارت:	(۵) .....
د ابوبکر صدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۵) برخه:	(۷) .....
ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک شپرمہ برخه:	(۹) .....
درسالت اولنی قبلوونکی اوہ کسان:	(۹) .....
د ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۷) برخه:	(۱۱) .....
د ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۸) برخه:	(۱۲) .....
د ابوبکر بن ابو قحافہ رضی الله عنہما د سیرت مبارک (۹) برخه:	(۱۳) .....
د ابوبکر بن ابو قحافہ رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۱۰) برخه:	(۱۵) .....
د ابوبکر بن ابو قحافہ رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۱۱) برخه:	(۱۷) .....
د ابوبکر رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۱۲) برخه:	(۱۹) .....
د ابوبکر رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۱۴) دیار لسمہ برخه:	(۲۰) .....
د ابوبکر رضی الله عنہ د خلافت موضوع:	(۲۰) .....
د ابوبکر رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۱۶) برخه:	(۲۲) .....
د ابوبکر رضی الله عنہ د سیرت مبارک پنځلسیم برخه:	(۲۲) .....
دارتداد مهمہ برخه:	(۲۲) .....

د ابوبکر صدیق رضی الله عنہ د سیوت (۱) برخه.

د ابوبکر صدیق رضی الله عنہ اسلام:

ابوبکر رضی الله عنہ، اصلی نوم عبد الله، د پلار نوم ئې قحافه او د مور نوم ئې ام خیرؤ. ابوبکر رضی الله عنہ لە وپوکتوب خخە د رسول الله صلی الله علیه وسلم دوستو؟ د یزیات غیر تمند، امانتدار، بهادر او رحم دله انسان وئ، د تجارت کار و بارئی کولو او نسب ئې هم درسول الله صلی الله علیه وسلم سره خو پښته بعد یو ئای شوی دی، کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په نبوت مبعوث شونو اولنی دعوت ئې په نارینوؤ کې ابوبکر رضی الله عنہ ته ورکړ، بې له تردیده ئې قبول کړ، او د اولنی مسلمان اعزاز ئې حاصل کړ، کله چې د مسلمانانو تعداد ۳۹ تنو ته ورسید، نو ابوبکر رضی الله عنہ رسول الله صلی الله علیه وسلم منه و فرمائ، چې غواړم خپل اسلام د خلکو منځ کې اعلان کړم، خو رسول الله صلی الله علیه وسلم منع کړ، چې خوک دې د دفاع طاقت نه لري تکلیف به درته ورسیږي، خو ابوبکر رضی الله عنہ بیا بیا اسرا رکولو، چې اخیر رسول الله صلی الله علیه وسلم ورتہ اجازه ورکړ او بیت الله شریف ته ئې تشریف یو وړ او هلتہ یزیات مشرکن ناست وه او ابوبکر رضی الله عنہ ورتہ خطبه شروع کړه دا په اسلام کې اولنی خطبه وه، مشرکن او ل سر کې ورتہ بنه په غور غور نیولی و، خو چې کله ابوبکر رضی الله عنہ د اسلام را پلوا اعلان وکړ؛ نو عتبه ابن ریعه چې د قریشو سردار و د هلو امریکې ورکړ؛ نو مشرکن لکه د کارغانو په شان ور باندې را تول شول او یزیات ئې وواهه تر خو چې بې ھوبنې شونو هغوي پرېښو، دې وخت کې د ابوبکر رضی الله عنہ قوم بنو تمیم خبر شول او هغوي پورته کړ او خپل کورته ئې ورسولو، کله چې د ده قوم ده تشویش ناک حالت ولید او یقین ئې راغی چې د بچ کې دلو نه دی نو بیت الله شریف ته راغل او اعلان ئې وکړ، که چې ری ابوبکر (رض) وفات شو مونږ به ئې بدله کې عتبة ابن ریعه قتل و (وژنو) خو وخته ئې همدا اعلان وکړ، خو چا جواب ورنه کړ، بیتره د ابوبکر رضی الله عنہ کورته راغل چې د ده حالت و ګوري، نو دې وخت کې ابوبکر رضی الله عنہ لې ھوبن کې راغی نو اولنی پونتنې ئې دا وه چې:

رسول الله صلی الله علیه وسلم خنگه دی؟

کله چې ئې قوم دا خبره وا وریده نوله یزی غصې پورته شول او ولاپل فقط دو مره ئې د ده والدې ته وویل ده ته د خوراک بندوست وکړ، کله چې هغوي ولاپل نو مورئی ورتہ د خورلو له پاره خه را پول خوده ئې له خورلو انکار وکړ او مورته ئې وویل: ما ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم معلومات را پړه، مورئی ورتہ وویل: زه خه خبره یم چې چې ری او خنگه دی؟ ابوبکر رضی الله عنہ ورتہ و فرمائ: چې د عمر رضی الله عنہ خوراک جمیل کړه ورشه له هغې خخه پونتنې وکړ، مورئی د شې ری اخیره برخه کې چې لاری او کوڅې له خلکو خالی شوې وي هلتہ ولاپله او ورتہ وئی وویل: ابوبکر رضی الله عنہ د رسول الله صلی الله علیه وسلم معلومات غواړي، هغې ورتہ وویل: زه خه خبره یم چې هغه به چې ری او خنگه وي؟ خو که ماته اجازه وي زه به د ابوبکر رضی الله عنہ لیدلو ته در سره ولاړه شم هغې دا خبره ھوبنے کړه او کورته ئې له خان سره را وستله، ابوبکر رضی الله عنہ تری د رسول الله صلی الله علیه وسلم پونتنې وکړه:

ام جمیل ئی د مور طرف ته په سر اشاره و کره چې مور دې اوری هغه مسلمانه نه ده! ابوبکر رضی اللہ عنہ ورتہ وویل: له هفې مه ڈاری بہ نو ام جمیل ورتہ و فرمائی: هغه د ارقم په کور کې له نورو مسلمانانو سره دی! نو ابوبکر رضی اللہ عنہ قسم و کړ، چې تر هفې به هیڅ خوراک خښاک ونه کرم چې لیدلی مې نه وي، نو د ابوبکر رضی اللہ عنہ مور بلې شپې ته انتظار و کړ، تر خولارې او کوشې له خلکو خالی شوي، نو ابوبکر رضی اللہ عنہ ئې له لاسه و نیو او د ارقم رضی اللہ عنہ کور ته ئې بوتلو، نو سمدستی ئې رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم غیر کې و نیولو او دواړو ډیر زیات و ژرل او ور سره ټولو نارینه او زنانه صحابو هم ژرل، نوله دې وروسته ابوبکر رضی اللہ عنہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ته و فرمایل:

یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم زما مور شریفې ته دعا و کړه چې مسلمانه شي!

نور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اول دعا و کړه بیا ئې دعوت ور کړ، چې هفې دعوت قبول کړ او مسلمانه شوه.

د عبداللہ بن عثمان یا ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ د سیرت مبارک (۲) بو خه.

د ابوبکر الصدیق القاب.

اول لقب صدیق، کل چې رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم، معراج نه بیرتہ تشریف را اوږد او خلکو ته ئې اظهار و کړ، بعضی کسان ابوبکر رضی اللہ عنہ ته ورغلل چې ستاسې ملګری خو وائی چې زه اسمانونو ته ختلی و م، عجیب نه د یو ه شپه کې تلل او راتلل؟

نو ابوبکر رضی اللہ عنہ ورتہ و فرمایل: که هغه د اسې ویلی وی زه یې تصدیق کوم چې ربستیا دی، نو له دې وروسته په صدیق مشهور شو بله وجه یې داده.

﴿ انس رضی اللہ عنہ فرمائی: چې رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د صحابو (رضی اللہ عنہم) سره احد غره ته وختلو ابوبکر رضی اللہ عنہ، عثمان رضی اللہ عنہ او عمر رضی اللہ عنہ ور سره وو، غر په خوئیدو (بنوریدو) شو. ﴾

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ و فرمایل، دریبره تا باندې نبی صلی اللہ علیہ وسلم، صدیق رضی اللہ عنہ او شہیدان ولاړ دی یعنې دغه درې واړه یې یاد کړل د دې لقب بل دلیل.

﴿ عبداللہ ابن عمر رضی اللہ عنہ فرمایپ، چې مور بدیرموک غزوہ و گتله نو مونږ هلتہ دا هل کتابو کتابونه و موندل چې هغه کې یې د اخیری نبی صلی اللہ علیہ وسلم سره د هغه ملګری نوم صدیق لیکلی و. ﴾

د صدیق د نوم عموماً بل فضیلت
په قرآن کریم کې نبیانو پسې صدیقین ذکر شوی دی

د ابوبکر رضی الله عنہ دوهم لقب.

صاحب یعنی ملگری

د سورت التوبہ ۴۰ آیات کی اللہ جل جلالہ ورتہ صاحب ذکر کپی دی
الا قلب بہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ہم دیر ذکر کولو.

ـ طلحہ بن عمر رضی الله عنہ فرمایی: چې مونبر رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ته خوراک د
نشتوالی شکایت وکړ!

نور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم راتہ و فرمایل: په ما او ملگری می تقریباً اتلس ورخی داسې راغلی
چې غیر د نورشی میوې خخه بل خوراک مو نه دی موندلی.

د صاحب یعنی ملگری د لقب بل دلیل.

ابو هریه رضی الله عنہ فرمایی: چې یو وارد ابوبکر رضی الله عنہ او عمر رضی الله عنہ تر منځ لفظی
شخړه راغله او ابو بکر رضی الله عنہ ورتہ کومه خبره وکړه خوبیا پښمانه شو او معافی یې ترې
وغوبنسته خو عمر رضی الله عنہ ورتہ وویل، نه دی معاف کوم نو مونږ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
سره ناست وو

چې ابوبکر رضی الله عنہ لنگ تر پنډیورا پورته کړ او په منه را روان دی.

نور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و فرمائی: ستاسې ملگری چا سره شخړه کړی ده.

نو چې کله را ورسید و یې ویل:

یار رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ما سره عمر رضی الله عنہ لفظی شخړه وکړه بیا ما ترې معافی
وغوبنسته خو هغه معاف نه کرم، نور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ و فرمایل، اللہ جل جلالہ دې
معاف کړه، دې وخت کې عمر رضی الله عنہ پښمانه شو اود معافی غوبنستلو له پاره د ابوبکر رضی
الله عنہ کورته ورغې هفوی ورتہ وویل: هغه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سره دی، نو په منه راغی
، نو کله چې رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و لید مخ مبارک یې له غصې لکه انار سور شو.

کله چې عمر رضی الله عنہ را ورسید، نو د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مخې ته یې ګونډې
ولګولې او یې ویل:

یار رسول الله قسم په خدای جل جلاله زه په غلطه و م، نور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دوھ وارې
وویل: تاسو زما ملگری ولی خفه کوئ تاسې زه شرلم ده څای را کړ، تاسې و هلمن، ده مې دفاع کوله،
تاسې ولې ترې نه غلي کېږي؟

بیا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دواړه سره پخلا کړل

له دې نه د ابوبکر رضی الله عنہ د دوھ القابو ثبوت او لوړ مقام ثابت شو، بل د یو بل د معاف کولو له
پاره ترغیب دی که بل هم په غلطه وي معافي ترې وغواړي
د ابوبکر رضی الله عنہ د ح بشې د سفر په نیت وتل او نورې مهمې زړه را نسکونکې پېښې هم
راتلونکې دی:

◇◇◇◇◇

• سیرت ابن هشام جلد اول باب خلفاء الراشدین

د ابوبکر صدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۳) برخه.

د ابوبکر صدیق رضی الله عنہ دریم لقب عتیق دی.

د ابوبکر رضی الله عنہ یو نوم د جاھلیت په زمانه کې ھم عتیق و خلکو به دده دیرو خوبیانو په وجہ ورتہ دانوم اخست، هفوی تری دا معنی اخیسته چې مخیې د شرم او عارنه په آماندی، خوبیا په اسلام کې ھم ورتہ همدانوم آخستل کیده.

﴿ د عبدالله ابن زبیر رضی الله عنہ نہ روایت دی: چې رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم به ورتہ عتیق وایه

﴿ د عایشی رضی الله عنہ نہ روایت دی: چې رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د صحابو سره زما د کور په انگر کې ناستؤ او زه دننه و مزمما پلار تشریف راوړ، کله چې را بسکاره شو؛ نور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و فرمایل: که تاسی غواړی د اسې نفر و ګورئ چې د دوزخ نه ازاد وي، نو ابوبکر رضی الله عنہ دی، د عتیق کلمه یې ورتہ واخسته.

﴿ حبیشہ رضی الله عنہ فرمایې: چې رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم به ابوبکر رضی الله عنہ ته ویل چې د عتیق او صدیق نوم اللہ جل جلاله درته غوره کړی دی

کله چې ابوبکر رضی الله عنہ د کفارو د ھلو نه لبروغ شو بیا به بیت اللہ شریف ته تللو او هلتہ به یې عبادت کولو، خود ده تلاوت او لمونځ کې دومره خوبروالی و اوژرل به یې چې د مشرکینو نارینه او بنځئی به ورتہ و دریدل او فکر به ورتہ و پری وو، چې دا دین حقیقی دین دی، خود مشرانو له و پری به چپ وو، خو مشرکینو به خوانانو ته ویل: چې مه یې پری بدئ چې عبادت و کړی نو هماغه و چې ابوبکر رضی الله عنہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ته وویل: زله دی وطن بل ځای ته ځم دلته له عبادت خوندو نه شم اخستی او رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ جبشي ته د تللو اجازه و رکړه، نو په همدي نیتله کوره و وتلو، لاره کې یو قوم باندې تیریده چې (برک غمام) علاقه و د هغه قوم مشرابن الدغنا ورتہ په مخه ورغی، او از یې ورباندې وکړ: ابوبکر (رضی الله عنہ) چیرته پخیر؟
ابوبکر رضی الله عنہ ورتہ په غمجن او از باندې وویل: خپل قوم له مکې را و شرل.

ابن الدغنا وویل: ستا قوم هغه خوک را شپی چې د غریب سره مرسته کوي؟

کونډې او یتیمان پالی، مظلوم له ظالم ژغوري، دروغ نه وايې، د بنې نسب خاوند دی، نه دانه شي کیدا یه را یه بیرته واپس شه زه امن در کوم او له لاس یې و نیویلو، بیرته مکې ته را ګل لومړی ابین الدغنا بیت اللہ شریف کې اعلان وکړ: چې ما ابوبکر رضی الله عنہ په امن کړی، بیاد مکې د سرسختو مشرکینو په کورونو و ګرخیدو، تول یې خبر کړل چې که هر چا ابوبکر رضی الله عنہ ته نقسان و رسولو خیر یې نشته، تولو د هغه خبره ومنله خو یو شرط یې کینسود چې حرم شریف کې به عبادت نه کوي کور کې به خپل لمونځ او تلاوت کوي، نو ابن الدغنا ابوبکر رضی الله عنہ ته وویل، همدا سې وکړه نو ابوبکر رضی الله عنہ د خپل کور په ساحه کې و پوکی مسجد خان ته جوړ کړ، هلتہ به یې عبادت کولو، خو دومره بنسکلې او از باندې به یې تلاوت کولو چې دیر مشرکین به یې لیدو ته

و دریدل او ویل به یې: واللہ چې د غهه دین حق دی؛ خوله ویرې یې اظهار نه شو کولای، اخیر مشرکینو ته دا کار سخت تمام شو چې که همدا سپې ډلې ډلې خلک د ده تلاوت او ریدو ته و درې بې؛ نوشاید ټول اسلام قبول کړي، نوا بن الدغنا ته ورغلل چې ته ورته و واي چې یو چې پت ځای کې عبادت و کړي نژدې د چې د ټولې مکې خلک خراب کړي زموږ خلکو خپل کارونه پربنې دی د ده لیدلو ته ولاړوي، نوا بن الدغنا راغنى ورته یې وویل؛ یا ابوبکره (رضی اللہ عنہ) یا خوته خپل عبادت چې رته پت کوه یا زه درنه خپل امن بیرته اخلم چې دوی هر کار در سره و کړ، نو کوي به یې.

ابوبکر رضی اللہ عنہ ورته و فرمایل، ته دی خپل امن بیرته واخله زه فقط د خپل رب جل جلاله نه امن غواړم زه عبادت نه شم پربنې دای، نو هغه ترې خپل امن بیرته و خست او ابوبکر رضی اللہ عنہ یا تکلیفونه ګالل په خان ومنل.

ابوبکر رضی اللہ عنہ فرمایې: ما جاهليت کې هم شراب نه دی چښلي، د بتانو عبادت مې نه دی کړي، زنا، سود او دوکه مې نه ده کړي، دروغ مې نه دی ویلي.

فرمایې: چې یو هر خ د جاهليت په وخت کې پلارراته وویل؛ چې فلانی بتخانې ته مې ورسو، هغه پوندؤما ډیرې بهانې ورته و کړي؛ خو هغه مجبور کرم کله چې مې بوتلونو هغه په خپل کار مشغول شوزه یو غتې بت ته ورغلم ورته مې وویل، وې یم د خوراک له پاره کوم خه راکړه خو جواب یې رانه کړ، بیا مې ترې جامې و غونبستلې چې جواب یې رانه کړ، نو یو هغه تېږه (د بره) باندې مې په دې مخ وویشتلو او بل (پې) مخ را پريوتلو، نو فرمایې ما چې د شام د تجارت سفر کې کوم خوب لیدلی و ډير په بې صبرئ سره د هغه ربنتیا کيدو ته په تمہ و م د شام سفر او دا سپې نورې زړه را بنسکونکې پینې مه هیروئ.

د ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ د سیرت مبارک (۴) برخه.

د ابوبکر صدیق رضی اللہ تجارت

﴿ ابوبکر رضی اللہ عنہ د اسلام نه وراندی هم تجارت کولو د بعثت په کال د تجارت له پاره شام ته تللی وو، هلتہ یې خوب ولید، چې سپورمې له خپل خایه را روانه شو، او تو ته تو ته شو، او د مکې والا په کورو نو باندې را پريوتھ او تو تې یې بیرته سره یو ئای شو، او بیرته خپل مکان ته ولاړه، خو یو هر برخه چې د ده په کور را پريوتې وه پاته شو، نو د خوبه را پورتھ شو او زیات تشویش کې شو، چې کومه پینې نه وي شو، او زما کور ته کوم نقسان و نه رسېږي، همدي حالت کې هغه راهب ياد يهودو عالم ور په ياد شو چې هلتہ و په بېړه هغه ته ورغى او خوب یې ورته تیر کړ، د خوب په او ریدلو سره د راهب مخ باندې د زیاتې خوشحالی اثرات را بسکاره شول او ورته یې وویل؛ ته له کوم خایه را غلی بې؟

ابوبکر رضی اللہ عنہ ورته وویل؛ له مکې خڅه!
راهب په نسب خوک یې؟

ابوبکر رضي الله عنه و وييل: بنو عبد مناف!

راهبا په قوم خوک يې؟

ابوبکر رضي الله عنه قريش!

راهبا ورته و وييل: تاسو کې اخيري رسول صلی الله عليه وسلم، همدا اوس مبعوث كيدونکي دى او هغه سپورمى، همدا ده او ته بې وزير يې پام كوه د هغه ملگرتيا کې سستي ونه كري!

كومه تکره چې ستا كور كې پاتې شوي ده، هغه اسلام دى، پس لە دې ابوبکر رضي الله عنه خپل سفر رالنډ كړ او په ډيره ناقرارئ را روان شواو دى (رضي الله عنه) سوچونو (فكروننو) اخستى وو، دا نبي صلی الله عليه وسلم به خوک وي؟ كوم سردار به وي؟

نه نه سردار يا قومي مشرنه شي کيداي، هفوئ خود بتانو عبادت کوي، سلگونه کلونه يې يو تريل دبسمئ تازه ساتلي، داسي خلک د الله جل جلاله رسول نه شي کيداي هفوئ خولورگاني (لونې) ژوندئ بنسخوي، مالدار يې په غريب ظلمونه کوي، دروغ وايې شراب خواره دي، نه نه داسي خلک نبي صلی الله عليه وسلم کيداي نه شي بيا يې فکر و کړ، چې په حوانانو کې به نبي پیدا شي؟
خو حوانانو کې به داسي وړ شخص کوم يو وي؟

همدي فکرونو کې د مکې اطرافو ته را ورسيد او داسي يې محسوس کړل چې ضرور کومه پينه شوي ده، ايا کوم مشربه مړ شوي وي؟ تول خلک پريشانه بسكاري يا ربه خير کړي، ترقولو لومړي
ابوجهل ملعون مخ ته ورمنله کړه ورته يې و وييل: عتيقة خبر نه يې؟
ابوبکر رضي الله عنه له خه شي نه؟

ابوجهل! هغه ستاد وړو کوالې یتيم ملگري، خونوي نوي خبرې شروع کړي،
ابوبکر رضي الله عنه کوم يو يادوي؟ ژر کوه خبره خلاصوه:

ابوجهل ملعون هغه د عبد اللہ زوی يادوم!
يو دم ابوبکر رضي الله عنه هغه خوب را ياد شو.

ابوبکر رضي الله عنه وايې خه يې ويلىي دي؟ ابوجهل! هغه وايې ماته جبرائيل (ع) وحې راوري زه
تاسو ته نبي صلی الله عليه وسلم را ليبل شوي يم:

ابوبکر رضي الله عنه نوتا له هغه خخه په دې خلوينښتو کلونو کې کوم دروغ خبره اوږيدلي?
ایا مونږ کې په آمين مشهور نه دې؟

ابوجهل: هو آمين خودي خوداسي نا اشنا خبرې کوي وايې د بتانو عبادت پريبدئ نو مونبدا کار
کولای شو؟

ابوبکر رضي الله عنه بنه مخه مې پريبده چې کور ته ولاړ شم
ابوجهل: نو ته پکې خه وايې؟

ابوبکر رضي الله عنه: پريبده چې کور ته ولاړ شم.

د ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ د سیوت مبارک (۵) برخه

ابوبکر رضی اللہ عنہ چې کله له ابو جھل خخه رخصت شونو خپله سورلی یې په ډیره تیزئ سره خپل کور طرف ته روانه کړه د مکې ماشومانو مخکې ترینه منلې کړي او وروکې عائشه رضی اللہ عنہا او پیغله اسماء رضی اللہ عنہا یې د پلار په راتگ خبرې کړي هفوئ دواړه ورته استقبال ته راوتلې وي، له خوشحالی په جامو کې نه ځایدي

دې وخت کې ابوبکر رضی اللہ عنہ ورته را ورسید، دواړه یې بنکل کړي او کور ته دتنه شو، اسماء رضی اللہ عنہا د سورلی مهارونیولو، چې سامان ترې را کښته کړي او کوچنی عائشې رضی اللہ عنہا چغې کړلې بابا بابا ته خبرې بې؟

ابوبکر رضی اللہ عنہ: له کوم شی لور جانې؟

عائشه رضی اللہ عنہا هغه ستا ملګری یادوں! هغه آمین (یعنی امانتدار او ریبنستونی) یادوں

ابوبکر رضی اللہ عنہ هو هو لوري زه خبرې: نه نو ته چا خبر کړلې؟

ابوبکر رضی اللہ عنہ: هغه ابو جھل لعنتی خبر کړي یم

دې وخت کې یې کورو دانه (میرمن) ورته راغله ستري مه شې یې ورسه وکړه او سمدستي د والدینو طرف ته ورغی پلاري یې نابینا ڈدواړو سره یې ستري مه شې وکړه او اسماء رضی اللہ عنہا ته یې او ازا وکړ، لوري ماته پاکې جامي او او به ژرتیاري کړه چې ولا مبی یو چیرې روان یم ښېر (تلوار) مې دی

اسماء رضی اللہ عنہا: نه نه پلاره دا دی او س یې راوړم لبصبر وکړه، بې بې ام رومان رضی اللہ عنہا ورته وویل؛ ولې خیر خودی؟ او س راغلې لب دمه شه، خه و خوره ولاړ به شې

ابوبکر رضی اللہ عنہ نه نه زه خوراک نه کوم بېر (تلوار) مې دی کومه خبره نه شته هغه د بنی هاشم او لاد ته ورڅم چې آمین (محمد صلی اللہ علیہ وسلم) و ګورم اندیښنه مې ده، دې وخت کې اسماء رضی اللہ عنہا او به او جامي را پلې غسل یې وکړ او د کوره په تیزئ سره را وو تلو او د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کور ته ورغی، یو خواته و دریدی او ازا یې وکړ، ای د بنو هاشم خاندانه محمد صلی اللہ علیہ وسلم کور کې شته؟

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم، چې ډیر خپه او پریشانه کور کې ناست و خکه د خپل کور فقط یو خو تنونه، ماسوا چا یې دعوت نه ئمنلی، نود ابوبکر رضی اللہ عنہ او ازا باندې یې مخ لکه د ګلابو غورې د، خپل غلام زید رضی اللہ عنہ ته یې وویل؛ ماته د عتیق یعنی ابوبکر رضی اللہ عنہ او ازا بنکاري ورشه که ابوبکر رضی اللہ عنہ وي دتنه یې راوله

زید رضی اللہ عنہ چې کله ابوبکر رضی اللہ عنہ را دتنه کړ او رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د هغه نوراني مخ یې مسکی ولیدی خوشحالی یې نوره هم زیاته شوه ستري مه شې یې ورسه وکړه او ابوبکر رضی اللہ عنہ مخ امامخ ورته کښناست او ورته ويې وویل؛ تریکو اول راته ستاد بعشت خبره وکړه چې ډیره مې ورته تلو سه ۵۵.

رسول الله صلی الله علیہ وسلم ورتہ قصہ داسپی شروع کرو:

﴿ چې زبه له خلکو پت دغه مخامنځ غره کې غار حراء ته تلم او هلتہ به مې عبادت کولو، خودا وار مې چې عبادت شروع کړ، یوه ملائکه راته راغله او ماته یې وویل: ته الله جل جلاله خپل امته نبی رالیبرلی یې ورشه هفوئ توحید ته راوبله او ماته یې وویل: چې ولو له ما ورتہ وویل: زه خو لوستل نه شم کولای امي يم، نو هغه زه غير کې ونيولم او بیا ئې راته وویل: چې ولو له دا واري یې راته سورت العلق تلاوت کړ، ما هم ولوست؛ بیا هغه راخخه ولاپه، زه کورتہ راغلهم دارشوي و مخدیجې رضی الله عنها ته مې وویل: پت مې کړه یخنی مې کېږي او پوره قصہ مې ورتہ وکړه هغې تسلی راکړه او ورقه بن نو فل عالم ته ورغله هغه یې تره وه، هغه نه یې پونتنه وکړه هغه ورتہ ویلي وو، دا هم هغه ناموس یا ملائکه ده چې نورو انبیاؤ ته ورتلله او ورتہ ویلي یې وو، چې ستاخاوند نبی شوی دی خو کاش چې زما طاقت وای چې کومک مې ورسه کړي وای. ۱

نوابوبکر رضی الله عنہ فرمایي: کله چې مې دغه خبرې او ریدلې سمدستي مې د شهادت کلمه وویله او ورپورتہ شوم ده مبارک مخ، تندی او سترګی مې بنکل کړې او کلک مې غير کې ونيولو، بیا مې لاس باندې ورسه د کلکې همکاری بیعت وکړ او له دې وروسته ما خپل خوب او شام دراهب تعییر ورتہ وواي چې ډير زيات ورباندې خوشحاله شو.

نو له دې وروسته رسول الله صلی الله علیہ وسلم په بنکاره بیت الله شریف کې لمونځ کولو اراده وکړه

﴿ عمر ابن العاص رضی الله عنہ فرمایي: چې ما د ابوبکر رضی الله عنہ بهادری او همت هغه وخت ولید، چې رسول الله صلی الله علیہ وسلم بیت الله شریف کې په لمونځ ودرید او د مشرکینو سر سخت مشرعقةة ابن معیط راغی او د رسول الله صلی الله علیہ وسلم غاره مبارکه کې یې خادر و اچولو او په ډيره سختی یې راکش کړ، هیچا د مشرکینو له ويږي همت نه شو کولای چې ترې خلاص یې کې، خو ابوبکر رضی الله عنہ په منه د ورغی او د عقبة ابن معیط گردن ته یې لاس واچولو او د ومره سخت تک یې ورکړ، چې رسول الله صلی الله علیہ وسلم یې ترې خلاص کړ او د مسلمانو په بې وسی یې په چغو چغورژل او داسپی یې ویل:

ای: ظالمانو محمد صلی الله علیہ وسلم، کومه ګناه کړي ده؟ چې تاسې دومره ظلم ورباندې کوئي دا خوتاسوله دروغو، دوکې، شرک او ظلم خخه منع کوي تاسو چې ژوندئ لورگانې (لونې) په مھکه کې بنخوئ له هغه مو منع کوي، دا خوتاسونه مشرتوب، مال او دولت نه غواړي، ستاسي د لورگانو (لونو) نکاح ته په تمعنه دی، دا خوتاسې د جهالت نه رونسانی یې ته راولي، تاسو ته واي یې چې یوله بله هغه د سلګونو کلونو د بنمنی ختمې کړئ، د بتانو عبادت پریږدی چې نه خير درتہ رسولای شي او نه شر، نو له دې وروسته یې رسول الله صلی الله علیہ وسلم کورتہ راوست.

﴿ عمر ابن العاص رضی الله عنہ فرمایي: زما تر قولو بدھ خاطره همدا ده چې ما رسول الله صلی الله علیہ وسلم د بچ کيدلو کونښن ونه کړاي شو.

راتلونکې کې د ابوبکر رضی الله عنہ د بلال رضی الله عنہ ازادول او نور په زړه پورې حالات را سره اوسي.

ابوبکر صدیق رضي الله عنه د سيرت مبارڪ (۶) برخه.

در سالت اولني قبلوونكى اوه كسان:

① ابوبکر رضي الله عنه

② عمار رضي الله عنه

③ موربي سميه رضي الله عنها

④ پلاري ياسر رضي الله عنه

⑤ صحيب رضي الله عنه

⑥ بلال رضي الله عنه

⑦ او مقداد رضي الله عنه

ابوبکر رضي الله عنه فرمايي: زما قوم زده لبرله تکليفونو خخه منع کولم او رسول الله صلي الله عليه وسلم، خپل تره ابو طالب ترينه دفاع کوله، خود دغه نورو مدافعين او خپلوان نه و، نو ظكه يې ھير زيات تکليفونه گالل کله چې بلال رضي الله عنه مسلمان شو، نو بلال رضي الله عنه د سر سخته کافر مشراميء ابن خلف غلام ۋە هغه به تري جامي وکبلى او بربنده (لخ) به پەشا پە سرو شگو كې واچولو او غتمى ئىتمى تىبىي (د بىرى) به يې ورباندى گرئى او ورتە ويل به يې، چې ووايى خدايان مې لات، منات، او عزي دي، خوبلا رضي الله عنه به احـد احـد چـغي وـهلى بـيا بـه يـې هـلـكانـوـتـهـ وـوـيلـ: چـغيـ غـارـهـ كـېـ پـرـپـ وـرـتـهـ واچـوـئـ اوـ دـ مـكـىـ لـارـوـ كـېـ يـېـ رـاوـ گـرـئـوـئـ، تـرـ هـغـهـ چـغيـ لـهـ توـحـيـدـهـ انـكـارـيـ شـيـ اوـ هـمـ دـاسـيـ بـهـ وـرـسـهـ كـيـدـلـ، خـوبـلاـ رـضـيـ اللهـ عنـهـ بـهـ اـحـدـ اـحـدـ چـغيـ وـهـلىـ،

اخـيرـ رسولـ اللهـ اـبـوـ بـوبـکـرـ رـضـيـ اللهـ عنـهـ تـهـ وـوـيلـ: چـېـ بـلالـ رـضـيـ اللهـ عنـهـ ھـيـرـپـ تـکـلـيـفـ كـېـ دـىـ لـهـ دـېـ مـشـركـيـنـ خـلاـصـولـ غـوارـيـ

نو ابوبکر رضي الله عنه پوهشو چې د رسول الله مطلب د هغه ازادول دي، نو كورتە ولار او كور كې يې يور طل چې د كيلونه لبركم دى سره زررا و اخستل او اميء ابن خلف تە ورغى او ورتە يې و ويل: تە دا مسکين ولى پە غذا بوي؟ زه يې بدل كې كە هەرشى غوارپى در كوم: زما سره يو تور غلام دى چې د بلال رضي الله عنه نه تکرە او صحتمند دى او هغه هم ستا پە دين دى هغه به در كوم كە اشرفى غوارپى، اشرفى بە در كوم هغۇئى و منلە.

يو روایت کې دى، چې غلام يې ورکر، بل روایت دى، چې اشرفى يې ورکرپى، بل روایت دى، چې دواپە يې ورکپل او بلال رضي الله عنه يې ازاد كر.

كله چې هغه كافرنە بلال رضي الله عنه ازاد شو؛ نو ابوبکر رضي الله عنه تە يې وويل: زما دې پەلات، منات او عزي قسم وي كە تازما نە بلال رضي الله عنه د يوپى قجورپى دانە باندى غوبنتى واي ما بە در كرپى واي، نو ابوبکر رضي الله عنه ورتە وويل، زما دې پە خپل رب باندى قسم وي: كە تازما تولە شتمنى باندى را كولاي هم ما بە درنه آخستى، تاتە د دە قيمىت خە معلوم دى؟

ابو بکر رضي الله عنه چې کله بلال رضي الله عنه ازاد کړ؛ نو بلال رضي الله عنه بيا له رسول الله ﷺ خخنه جدا کیده، چې خومره غزاگاني شوي دي بلال رضي الله عنه ټولو کې د یوبهادر سپاهي په شان خپله توره چلو له؛ خود خوند وخت د بدر غزاوه، چې اميء ابن خلف زخمی پروت او بلال رضي الله عنه یې په سينه ناست او ورته ويل به یې:
 ـ تا چې ماته ويل: خداي ته دې ووايې چې تارا خخه خلاص کري او سدي ته هفه لات او منات را وغواره چې تا بچ کړي.

رسول الله ﷺ فرمایې: چې دنيا کې خلور سيدان دي،
 ـ اول زه د عربو،
 ـ دوهم بلال رضي الله عنه د جبشو،
 ـ دريم صهيب رومي رضي الله عنه د روم د خلکو،
 ـ خلورم سلمان فارسي رضي الله عنه د فارسيانو.
 کله چې د مسلمانانو تعداد ۳۸ یا ۳۹ ته ورسيد، نور رسول الله ﷺ خپل کورکې اول وار په جماعت لمونج وکړ، چې بلال رضي الله عنه هم ورسه، نو بلال رضي الله عنه د رسول الله ﷺ اولني مؤذن هم دی، پاک خداي دير بکلی زره، رابنکونکي اواز ورکړي او بلال رضي الله عنه کله هم تهجدنه قضاء کول، چې کله به مسجد ته را روان و رسول الله ﷺ به یې د پنسو اواز پیشندو، کله چې رسول الله ﷺ معراج ته ولار، نو هلتہ یې هم د جنتونو دروازه کې د بلال رضي الله عنه د پنسو اواز واوريده، کله چې له معراج خخه بيتره را وګرځیده، نو بلال رضي الله عنه نه یې پونستنه وکړه چې ته ماته ووايې چې ته کوم د اسې غوره کارکوي چې ما ستاد پنسو اوازد جنت دروازه کې واوريده؟ بلال رضي الله عنه ورته وویل: نور نه پوهیږم؛ خو چې کله هم او دس مات کرم بیانوی او دس کوم، بې او دس نه ګررحم او بیالله او داسه وروسته خامخا دوه رکعته تحيۃ الوضوء لمونج کوم، نور رسول الله ﷺ ورته وویل: بس همدا سبب دی چې ته د دومره لوپې درجي خاوند شوی یې
 بلال رضي الله عنه د عمر رضي الله عنه د خلافت تروخته مکه کې ټبيا عمر رضي الله عنه ورته اجازه ورکړه، شام ته ولار او هلتہ یې دير فتوحات نصیب شول، هم هلتہ شهید شو او هم هلتہ دفن شوی دی.

راتلونکې برخه کې د ابو بکر رضي الله عنه د پلار ابو قحافه رضي الله عنه مسلمان کيدل او د ابو بکر رضي الله عنه نور فضائل را سره او سئ

د ابوبکر صدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۷) برخه.

د ابوبکر رضی الله عنہ بهتری او لوری درجی دادی، چې تر تولو لو مری مسلمانیدل، تر تولو بده رسول الله په امتیانو کې اول جنت ته نتوئی رسول الله فرمایي: تر تولو لو مری به زما په امتیانو کې ابوبکر رضی الله عنہ جنت ته نتوئی.

او د عشره مبشره یعنی هفه لس تنه صحابه چې د جنت خوشخبری ورکول شوې ده هفوئ کې یې لو مری نوم ذکر شوی دی.

ابوبکر رضی الله عنہ په رسول الله دومره مئین و چې د هیچا پرواه یې نه کوله، یوه ورخ یې والد ابو حافه چې لا مسلمان شوی نه ۋە رسول الله په باره کې لېنامناسب الفاظ استعمال کرل، چې داسې دیکه یې ورکړه، چې وغورخید، بیا یې رسول الله ته دا خبره ذکر کړه چې رسول الله ور باندې خفه شو، چې ولې دې داسې کار کړی دی؟ د ابوبکر رضی الله عنہ مشرزوی عبدالرحمن رضی الله عنہ فرمایي، چې ما خپل پلار ابوبکر رضی الله عنہ ته وویل، چې زه لا مسلمان شوی نه وم او د مکې مشرکینو سرەد رسول الله مقابلي ته راغلی وم، چې ته د بدر غزا کې زما تورې ته برابر شوی وې؛ خود پلاروالی احترام مې وکړ، و مې نه و هلې نو؛ زما والد ابوبکر رضی الله عنہ راته وویل؛ زما دې په رب قسم وي که ته ماته په نظر راغلی واي چې د کافرانو له لورې جنگیوې ما به له تانه سر پرې کړي واي زه د اسلام په باره کې د هیچا پروا نه کوم.

عمر رضی الله عنہ فرمایي: چې یوازې ابوبکر رضی الله عنہ زما د تول خاندان نه غوره دی.
 عمر ابن العاص رضی الله عنہ فرمایي: چې ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم خخه پونسته وکړه،
 خوک ډير در باندې ګران دی؟
 نور رسول الله وویل: عائشہ رضی الله عنہا! ما وویل: نه نارینه یادو م! نوراته ويې فرمایل: د هفې پلار ابوبکر رضی الله عنہ

ابو هریره رضی الله عنہ فرمایي: چې رسول الله د صحابه کرامو خخه پونسته وکړه: چې چانن روژه نیولي ده؟ ابوبکر رضی الله عنہ وویل: ما! بیا یې و فرمایل: چې چانن جنازه کړي ده؟ ابوبکر رضی الله عنہ وویل: ما! بیا یې و فرمائل: چې چانن مسکین ته خواراک ورکړي دی؟ ابوبکر رضی الله عنہ وویل: ما! بیا یې وویل: چې چانن د مريض پونسته کړي ده؟ ابوبکر رضی الله عنہ وویل: چې ما! نور رسول الله و فرمایل: چې چا ته د غه خوبیانې جمع شی هفه جنتی دی!

عمر رضی الله عنہ فرمایي: ما د ابوبکر رضی الله عنہ د خلافت په وخت کې و غوبنستل چې د شپې د خلکو تکاليف معلوم کړم بیا خلیفه پرې خبر کرم؛ نود شپې را ووتلم یوه نابینا بودئ زنانه و د هفې کوم خپلوان نه وه؛ نو گاونډیانو به یې خدمت کولو، نوزه د هفې کور ته ور غلم گورم چې هر کار په بهترینه طریقه شوی دی او هفې ته خواره هم پاخه شوی وو او ورکول شوی وو، نوبله شپې لړو ختنې

و رغلم خوبیا هم د هغې خدمت چاکړی و، اخیر مې فیصله و کړه چې د غه کس معلوم کرم، نو ډیر وختی د هغې د کور سره نزدی پست شوم کله چې د خلکوتگ راتگ ختم شونو ګورم چې خلیفه ابوبکر رضی الله عنہ راغی او د هغې په خدمت لګیا شو، نوما وویل: عمره! ته به کله هم ده درجې ته ونه رسیبرې، بیا عمر رضی الله عنہ فرمایې: چې یو وار رسول الله د صدقاتو غونښته وکړه: د یوې غزاله پاره تیاري کیدله، نوزړه کې مې وویل: چې نن به خامخاد ابوبکر رضی الله عنہ نه وړاندې کېږم او خپله نیمه شتمني مې راوله؛ خو هلتہ ابوبکر رضی الله عنہ تو له شتمني راولې وه؛ نور رسول الله ترې پونښته وکړه چې کور کې دې خه شی پربینې دی؟ ابوبکر رضی الله عنہ ورتہ وویل: چې بس الله او رسول الله مې ورتہ پربینې دی! نو عمر رضی الله عنہ فرمایې: هلتہ هم ابوبکر رضی الله عنہ را نه نومره وړې وه.

→ اسماء رضی الله عنہا فرمایې: چې کله مې والد ابوبکر رضی الله عنہ د رسول الله سره هجرت کولو ټولې ۲۰۰ زړه اشرفی کور کې وې ټولې بې واختلې نونیکه مې (ابو قحافه) کور ته راغی هغه نایبنا و راته یې وویل: چې ابوبکر (رضی الله عنہ) به تاسونه قول مال وړی وي؟ ماته د هغه مینه د خپل دوست سره معلومه د.

→ اسماء رضی الله عنہا فرمایې: چې ماژر زواره واره کانی یا تیرې د کوتې کونج کې جمع کړلې او کېړه یاد توکر یوه برخه مې سر بیره ورباندې واچوله او د هغه لاس مې ورباندې کېښود، چې ګوره دا روپې یې پربینې دی چې د ده تسلی وشي، خو کور کې هیڅ نه وه.

د ابوبکر صدیق رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۸) برخه.

لکه خونکه چې ذکر شوي دي چې ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ اول حملہ هجرت په نیت کوښن کړي وو، بیا د برک غمام علاقې یو مشرا بن الدغنة بیرته را کړھولی و، یو حمل بیا یې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل: چې یار رسول الله صلی الله علیه وسلم ماته د هجرت اجازه وکړه خو داخل رسول الله صلی الله علیه وسلم ورتہ و فرمایل: صبر و کړه کیدای شي ملکري دي پیداشی خو کله چې الله جل جلاله رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د هجرت أمر وکړ، د غرمې وختؤ چې د ابوبکر رضی الله عنہ کور ته ورغی ورتہ یې وویل: کور کې چې خوک وي له دې ئایه یې لیرې وباسه چې خصوصی خبره درسره لرم؛ نو ابوبکر الصدیق رضی الله عنہ ورتہ وویل: یار رسول الله دا یوه ستا بې بې عایشہ رضی الله عنہ اداده د انور زما اهل او اولاد د خطرې امکان نشته، نو رسول الله ورتہ و فرمایل: چې ماته د هجرت أمر شوی دی نو ابوبکر رضی الله عنہ ورتہ وویل: یار رسول الله زه درسره یم یواحې دې نه پرې بدم بیا یې عایشې رضی الله عنہ او اسماء رضی الله عنہاته وویل: ژرکوی د سفر له پاره او بسان او خوراکې شیان تیار کړئ. هغوي ژرژر هر خه برابر کړل او یې گاه ته د شپې دواړه وو تل.

رسول الله په خپله بستره علی رضی الله عنہ بن ابی طالب پرې ایستلی وو، چې صبا ته د خلکو امانتونه ورو سپاری ځکه چې مسلمانانو او کافرانو به د امانت ساتوله پاره شیان او نقد درهم

ورکول او زیات امانتدار او همدغه شپه تو لو مشرکینو ټول تکره خوانان را غونډ کړل د پروګرام مطابق یې وسله ورکله او د رسول الله ﷺ کوری یې محاصره کړ، کله چې رسول الله ﷺ کوره راووت دعاء یې وکړه او ټولو ورته کتل سترګو یې کارنه کولو او رسول الله ﷺ ابوبکر رضی الله عنہ سره یو ځای او د غار شور طرف ته ولاړ او هلته غار کې کښیناستل، کله چې صبا شو او رنها خپره شوه نو ورته معلومه شوه چې په بستره علی رضی الله عنہ ویده او رسول الله ﷺ هجرت کړي، نو هغويه تول ورپسې په آسونوا او اوبنانو ووتل تولې لارې یې ولتولې؛ خو ھیچاته یې درکونه لګید تر هغې چې د غار شور په طرف هم ولاړ هلته کوترو هګۍ واچولې او په هماغه ځای کښیناستلې او غنې د غار په خوله جالونه جوړ کړل تر خو مشرکینو ته معلومه شي چې دننه خوک نشته که خوک وای نود غنې جالونه او کوتري هګۍ به خرابې شوې واي، کله چې مشرکین په دغه ځای تیریدل او خبرې یې ابوبکر رضی الله عنہ واوریدلې نو ابوبکر رضی الله عنہ وویل:

يار رسول الله ﷺ که دوئ خپلو پښو ته و گوري نو مونو ورته بسکارو، نو رسول الله ﷺ ورته وویل: مه غمن کېږه مونږ دا و سره الله جل جلاله دی یعنی الله جل جلاله مونږ ساتنه کوي، یا ابوبکر رضی الله عنہ ته د هغه دوہ کسانو په هکله خه فکر کوي چې دريم ورسره الله جل جلاله دی

{لَا تَحْزِنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا} مشرکینو نه ليدل درې ورخې هلته غار کې پاتې شول تر هغې چې مشرکين تیول نامیده بيرته مکې مکرمې ته ستانه شول، درې ورخې به ورته د شپې عبد الله بن ابی بکر رضی الله عنہ او د ابوبکر رضی الله عنہ غلام خوراک وروړلو، ییا دوئ له غار شور ووتل او مدینې منورې ته روان شول،

لاره کې د ام معبد رضی الله عنہ د وچې میږې شیدې رالوشل خنکه وشول؟

◇◇◇◇◇

د ابوبکر صدیق بن ابو قحافه رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۹) برحه.

موضوع د ابوبکر رضی الله عنہ مار چیچل، د ام معبد الخزاعیة وچې، زړې او مریضې میږې شیدې کول، حافظ ابوبکر البزار رضی الله عنہ مسلسل حدیث جابر ابن عبد الله رضی الله عنہ خخه روایت کړي دی: کله چې ابوبکر رضی الله عنہ او رسول الله ﷺ غار شور ته ورسیدل نو هلته درې ورخې وو، یو وخت رسول الله ﷺ ته خوب ورغی هغه ویده شو د ابوبکر رضی الله عنہ غیر کې یې سر مبارک کښندو ابوبکر رضی الله عنہ سره چې اضافه جامې یا خادرؤ هغه یې وشكولې (تکړې تکړې کړلې) او د غار سورې یې ورباندې بند کړل، یو سوری پاته شو هغې ته یې د پښې پوندہ کښندوله د دې له پاره که کوم ماریالرم وي چې رسول الله ﷺ ته تکلیف ونه رسوي، خو هغه ځای کې مارؤ کوم ځای کې

وكان رسول الله صلى الله عليه وسلم قد سار مع أبي بكر رضي الله عنه والذى كان يتضطر بفارغ الصبر مراجعته لرسول الله حيث أنه كان استاذن رسول الله صلى الله عليه وسلم قبل ذلك بالهجرة فقل له عليه السلام لا تعجل لعل الله يجعل لك صاحباً
و كانت الصحبة مع رسول الله صلى الله عليه وسلم، سار حتى وصل إلى غار شور فدخله، وجاءت العنكبوت فنسبت على ياه، وجاءت حمامة فناضت ورفقت فلما وصل رجال قريش إلى الغار قال أبو بكر: يا رسول الله لأن أحدهم ينظر إلى قدميه لأصروا، فقال النبي صلى الله عليه وسلم يا أبا بكر ما ظنك باثنين الله ثالثهما معناه أن الله تعالى هو الذي يحيظنا وينصرنا، وليس معناه أن الله تعالى موجود معهما في الغار وكذا قوله تعالى إنها رأينا نبيه صلى الله عليه وسلم أنس قال لا تحزن إن الله معنا {ليس معناه أن الله تعالى بذاته معهما في الغار بل المعية هنا هي معيية النصر أي الله تعالى هو الذي ينصرنا ويحمينا لأن الله تعالى لا يوصي بانه يجعل مكانا فهو الموجود بلا مكان وهو المتنزه عن كل صفات الخلق لعد حنى الله تعالى بذاته معه ،
رواه مسلم ^{والبخاري} باب هجرة النبي

چې ابو بکر رضی الله عنہ پوندہ اینې وه، نو ابو بکر رضی الله عنہ يې و چیچلو، خو ابو بکر رضی الله عنہ دردونه برداشت کړل هغه نه غونبستل چې رسول الله ﷺ له خواره خوبه راوین شی خو بې اختیاره يې لاه زیات دردہ اوښکی د رسول الله ﷺ په مخ مبارک تویی شوی چې رسول الله ﷺ راوین شو او پونبتنه يې وکړه چې ولې او خه پینې وشوه؟ ابو بکر رضی الله عنہ ورته وویل: مارو چیچلم! نو رسول الله ﷺ ورباندې خپلې لارې یا لعاب مبارک و منبل او درد يې ختم شو، بیا يې مارتہ وویل: ایا تاته شرم نه درتلو، چې زما ملګری دی و چیچو؟ نو مارتہ وویل: یا رسول الله ﷺ ماله چا او ریدلي وه چې اخیري نبې ﷺ به دلته پناه راوړي نوزه دلته په طمع و م چې ستادیدن وکړم، خود ابو بکر رضی الله عنہ پینې زما خخه منع کړي وې، بل روایت کې راغلې: چې دغه ماري ډیشیتان و چې ابلیس ورته ویلې وه چې ولار شه رسول الله ﷺ و چیچه خو کامیاب نه شو بیا فرمایې: چې کله رسول الله ﷺ او ابو بکر رضی الله عنہ له غارثور خخه وتل نو عبد الله بن اریقت اليشی يې په مزدوری نیولی و هغه ته لار معلومه وه چې لار ورته و بنايې او د ابو بکر رضی الله عنہ غلام عامر بن فهیره هم ورسره، لاره زیاته او بدده وه پوره اته ورځې مزلؤ نو اوله ورڅه مانیام یوه دښته کې خیمې ولارې وې هلتہ ورغلل خیمه کې د ام معبد په نوم یوه زړه بنسټه وه ورته يې وویل: میلمنزو زه یوه بنسټه یم نارینه را سره نشته که تاسو شپه کول غواړي د هغه کلې مشرته ورشئ هغه به موښه عزت و کړي، خور رسول الله ﷺ ورته جواب ورنه کړ او ورته يې وویل: که تا سره د حلالو له پاره خه شی وي یا شیدې وغیره د خرڅوله پاره وي مونږې په درخته اخلو، خو هغې وویل، اوس خوڅه نشته چې درې ګرم

لړو خت وروسته یو څوان د خیمې په طرف راغی هغه د دغې بنسټي ام معبد زوی و هغې خپل زوی ته یوه میړه او چاپه ورکړه چې دا میړه بوئه (وروله) چې هغه میلمانه يې حلاله کړي هغه څوان میړه راوستله چې دا تاسو حلاله کړئ نور رسول الله ﷺ ورته وویل: ته چاپه بیرته یوسه او یو لوښی راوړه چې دغه میړه پکې ولوشم هغه په تعجب سره وویل: دا میړه زړه، مریضه او وچه د شیدې نه کوي، رسول الله ﷺ ورته وویل: ته ولار شه لوښی راوړه هغه بیرته ولارې مورته يې قصه وکړه هغې هم تعجب وکړ، چې دا خرنکه خلک دی له و چې میړې د شیدو طمع کوي خو هغه څوان لوښی راور، بیا رسول الله ﷺ بسم الله الرحمن الرحيم وویل: د میړې غولانئه باندې يې لاسونه مبارک و وهل د میړې غولانئه کې شیدې پیدا شوې رسول الله ﷺ هغه لوښی کې شیدې را ولوشلې هغه څوان دوئ ته کتل چې دا خه رقم برکتی انسان دی وچه میړه کې يې شیدې پیدا کړي لوښی چې ډک شو رسول الله ﷺ هغه څوان ته وویل: دا یوسه چې موردي و خبني او ته بل لوښی راوړه هغه ولارې مورته يې شیدې ور کړي، هغه هم حیرانه شوې بل لوښی يې ورکړ، بیا رسول الله ﷺ همداسي لوښي را غونبستل تر هغه چې هغه مور او زوی په شیدو ماره شول بیا دوئ خلورو کسانو هم و خبلي تر هغه چې دوئ هم ماره شول بیا يې هغې بنسټي ته دعا و کړه سهار ترې بیا روان شول

د دې بنسټي نور معلومات دادي چې الله جل جلاله يې مال کې برکت واچولو مالداري يې زیاته شوہ تر هغه چې یوه برخه يې مدینې منورې ته د خرڅلاؤ له پاره راوستله، نو ابو بکر رضی الله عنہ بازار کې روان و چې هغه څوان يې ولید، مورته يې پغ و کړ: چې مورې هغه سړي خود غه دی چې زمونې خیمو

تھے ہغہ برکتی سپری سرہ را غلی و، ہغی ورتہ او ازو کر، ابوبکر رضی اللہ عنہ ہم و پیشندل ورغی
ہغی بسحی ورتہ وویل: ستاسو پہ دعا خو زموں بر مالداری زیاتہ شوہ، خو ہغہ برکتی سپری چیری دی؟
ابوبکر رضی اللہ عنہ ورتہ وویل: تھے ہغہ پیڑنی چی خوک و؟ ہغی وویل: نہ! نو ابوبکر رضی اللہ عنہ
ورتہ وویل: ہغہ خو زموں بر رسول دی نو ہغی ورتہ وویل: موں بوئہ (وروں) بیا ابوبکر رضی اللہ
عنہ رسول اللہ تھے بو تل ل ہفوئی ایمان را وہ اور رسول اللہ ورتہ دوہ غلامان اونور شیان ورکرل او
بنہ عزت یہ ورکر.

بیا ہغی بسحی رسول اللہ تھے وویل: کلہ چی تاسو رخصت شوئی بیا نور خوانان را غل ل چی زیات
قہریدلی وہ ستاسو پوښتہ یہی وکرہ خو ما ورتہ وویل: دلتہ خوک نہ دی را غلی خو ما به همیشہ فکر
کا وہ چی دغہ لار کی مونبرتہ بادشاہان ہم میلمانہ شوی دی خو ستا پہ شان برکت والا مونہ وہ
لیدلی:

د سفر سلسلہ جاری دہ سراقدہ ابن مالک قصہ بہ ولولی.

◇◇◇◇◇

د ابوبکر صدیق بن ابو قحافہ رضی اللہ عنہ د سیرت مبارک (۱۰) برحہ.

سیرت ابن هشام او تفسیر ابن کثیر.

د ابوبکر رضی اللہ عنہ خخہ روایت کری دی، کلہ چی مونب خلور کسان د هجرت پہ دوہمہ ورخ
روان شولو مونب ہیچا تعقیب نہ کر و تر ہغی چی سراقدہ ابن مالک المدلجی رضی اللہ عنہما را پسی
را ورسید، کلہ چی ما ولید ہغہ پہ آس مونب پسی را روان دی نو رسول اللہ تھے می وویل: خوک را
پسی را روان دی، نو رسول اللہ راتہ وویل: مہ ویری بہ، ما ورتہ وویل: ما سرہ ستافکر دی پہ خپل
خان نہ یم، رسول اللہ وویل: اللہ جل جلالہ بہ یہی دفع کری تر ہغی چی ہغہ بلکل را نژدی شو.

وقال الحافظ أبو بکر البزار: حدثنا عبد الرحمن بن عقبة، بن عبد الرحمن بن جابر بن عبد الله، ثنا أبي عن أبيه عن جابر قال لما خرج
رسول الله وأبو بکر مهاجرین فدخلوا الغار، إذا في الغار جعر فلقهما أبو بکر عقبة حتى أصبحا مخاففان يخرج على رسول الله منه شيء، فاقاما في الغار ثلاث أيام خرجا حتى نزلوا
بخيمات أم عبید فارسلت إليه أم عبید أتى أردي وجوها حسانا، وإن الحبي أقوس على كرامتكم مني، فلما أمسوا عندها بعثت مع ابن لها غیر شفاعة، فقال رسول الله "أدد
الشفاعة وھات لتسافق" يعني القدر، فارسلت إليه أن لا بين فيها ولا ولد، قال: هات لتسافق برقق فضرب ظهرها فاحتارت ودرت فحلب فعلاً فدح فشرب وسقى أبا بکر، ثم
حلب فيبعث فيه إلى أم عبید، ثم قال البزار: لانعلمه يروي إلا بهذا الإسناد، وبعد الرحمن بن عقبة لانعلم أحدا حدث عنه إلا يعقوب بن محمد وإن كان معروفا في النسب، وروى الحافظ
البيهقي من حديث يحيى بن زكريا بن أبي زائدة، حدث محمد بن عبد الرحمن بن الأصبغاني، سمعت عبد الرحمن بن أبي ليلى عن أبي بکر الصدیق رضی
الله عنہ، قال خرجت مع رسول الله من مكة فاتجهنا إلى حي من أحياء العرب، فنظر رسول الله إلى بيته متوجه فقصد إلیه، فلما زلت بالمكان فكره إلاؤه فأقالتني عبد الله، إنما أنا
امرأة وليس معي أحد، فليكما بعزمي التي أردت، فقلت: يا عبد الرحمن، فلما جئتها باعترلها يسوقها، فقالت: يا بنتي اطلقي بهذه العذرا والشفاعة إلى هذين
الرجلين فقل لها تعال للكأس، فليكما هذة وكلا وأطعمتنا، فلما جاء يجيها ولد عنده، فلما جاء يجيها فلما أطلقه قال: انطلق بالشفاعة وجنبي بالقدر، قال: انطلق، فجاء بقدح
فصح النبي ضراعتها، ثم حلب حتى ملا القدر، ثم قال: انطلق به إلى أمك، فشربت حتى دربت، ثم جاء به قال: انطلق بهذه وجنبي بأخرى، فعلت بها كذلك ثم سقى أبا بکر، ثم جاء
س آخر ففعل بها كذلك، ثم شرب النبي، فلما أطلقه قال: انطلق هيأة الله، فلما أطلقه قال: فاذلهمي عليه قال: فاذلهمي عليهم، فلما أطلقه قال: فاذلهمي عليهم
الرجل الذي كان مع المبارك، فقام إليه فقالت: يا عبد الرحمن الرجل الذي كان معك؟ قال: أو ما تدررين من هو؟ قال: لا قال: هونبي الله قال: فاذلهمي عليهم، فلما أطلقه
رسول الله واعطاها: زاد ابن عبد الله في روايته - قال: فدللي عليه فانطلقت معه وأخذت لرسول الله شيئاً من أقط ومتاع الأعراب، قال: فشكاهما وأطعاهما، قال: ولا أعلم إلا قال
وأسلمت، إسحاق حسن وقال البيهقي: هذا القصة شبيهة بقصة أم عبید، والظاهر أنها هي والله أعلم، وقال النبي: أخيراً أبو عبد الله الحافظ، وأبو بکر أحد بن الحسن القاضي قال الشا
أبو العباس الأصم، ثنا الحسن بن مكرم، حدثني أبو أحمد بشرين محمد السكري، ثنا عبد الملك بن وهب المذحجي، ثنا أبجر بن الصباح عن أبي عبد الخزاعي أدر رسول الله خرج
ليلة هاجر من مكة إلى المدينة هو وأبو بکر وعامري بن فہیرة مولى أبي بکر ودليهم عبد الله بن أربطة الليشي، فسرعوا بعثتی أم عبید الخزاعی، وکانت أم عبید بزرا جلد تختی
وتجلس بفتا، الخیمة فستطمئن وتستقی، فسألوا هم عندها لحم أو لین بشرونہ میھا؟ فلم یجدوا عندها شیء، من ذلك، وقالت لو كان عندنا شیء، ما أعودكم القمری، وإذا القوم مرملون
ستون فظر رسول الله "فإذا شأتم في كسر خیتما، فقال: ما هذه الشاتة؟" أي أم عبید؟ فقالت: شاة خلفها الجهد عن الغنم قال: "فهل بها من لین؟" قال: هي أجهد من ذلك قال
"تاذنی لی أن أحلهیا"، قالت: إن كان بها حلب فالاحلهها، فدعوا رسول الله بالشاتة فمسح ضراعتها وذكر اسم الله، ودعوا بياتها لهما يریض الرهط فتفاجت واجرت
فحلب فیها تجا حتی ملاه، فسقاها وسقی أصحابه فشربوا عللا بعد نھل، حتی إذا رروا شرب آخرهم، قال: ساقی القوم آخرهم، ثم حلب فیها ثانیاً عوداً على بد، ففداهہ شم
ارتحلوا، قال: فقلما لیث أن جاء زوجها أبو عبید یسوق أغثیا عجافیا یتساکون هزیلی لانٹی یہمن، مخہن قلیل فلما رأی اللین عجب و قال من این هذا اللین یا ام عبید، ولا حلویۃ فی الیت
والشاتة عازب؟ فقال حارجل مبارک فدعا لها بالبرکة، قال: یعنی عبد الملك بن وهب - فبلغتی ان ام عبید هاجرت وأسلمت و لحقت برسول الله و الله اعلم
الملك بن وهب المذحجی ذکر مثلہ سوا وزاد فی آخره قال عبد الملك، بلغتی ان ام عبید هاجرت وأسلمت و لحقت برسول الله و الله اعلم

نور تفصيل په خپله د سراقه ابن مالك رضي الله عنه خخه
 سراقه ابن مالك المدلجي رضي الله عنهم فرمائي: چې قريشو انعام و تاكو، چې هر چاد
 محمد سرراور، يا يې زوندي را وست، نو سل ۱۰۰ سل او بنان او نور مال به ورکوو. نو مونود خپل
 قوم بني مدلج په یوه غونده کې ئو چې یو نفر راغى هغه وویل: تا ته خوانعام معلوم دی؟ چې هر چا
 محمد ووزلو يا يې زوندي را وست؛ نو هغه ته دا انعام ورکول کيري، خواوس ماته یو خه خلک
 په مخه راغلل هفوئ مې لاره کې ولیدل کيدای شي محمد او ملگرۍ يې وي، نوما فکر و کړي چې
 ته خونبه تکره مضبوط آس لري بنه غشي وي شتونکي او توره چلوونکي يې، ډير بنه چانس دی بايد
 دغه انعام و ګتمې او انعام هم بخي زييات، نولو بصير مې وکړ، تر هغه چې د قوم فکر بل طرف ته ولار
 شي ورته مې وویل: نه هفوئ نه دي د فلاني قوم او بنان نادرکه شوي دي په هفو پسي ګرځي،

کله چې مې د قوم خلکو پام بدل کړ هفوئ په بله خبره لګيا شول زه تري را ووتلم، او خپلي وينځي ته
 مې وویل: زما آس تيار کړه هغې آس تيار کړ او ما په غشوفال و نیولو، هغه سم را ووت، نيزه مې
 مهکه کې بنسخه کړه هغه هم سمه را ووتله نو پوه شوم چې کامياب يم نو په آس سپور شوم او آس مې
 و څغلو لو تر هغه چې دو همه ورخ مې خوک په نظر راغله چې روان دی زه ګرندي شوم خان مې ور
 ورساوه خور رسول الله شاته نه را کتل فقط ابوبکر رضي الله عنہ راته کتل کله چې یو ګزپه اندازه
 ورنژدي شوم د آس لاسونه یا مخکينې پښې په مهکه کې (نتو تلي) بسخي شوي آس تر سينه پکې
 پت شو زه تري وغور حيدلم زه را پورته شوم نيزه مې را ويستله خوالس مې شل شو،

نو زه پوه شوم چې دا د محمد برکت دی دغ مې ورباندي وکړ، چې دعا راته وکړه چې آس مې
 خلاص شي زه بنه بيرته و ګرڅم او مقابل کې به د هغه چا سترګې رندې کرم چې په تاسو پسي راروان
 وي يعني زه بنه ورته ووايم: ما په دغه لار و لټول تر مدينې پوري په دغه لار نشته، بيا رسول الله
 دعا وکړه زما آس مهکي پريښود کله چې ما مهکي ته وکتل له هغه ئايه چې د آس پښې پکې بسخي
 شوي وې د لوګي په شان دود اسمان ته پورته شو،

زما زره کې بيا د او بنانو طمع پيدا شوه بيا مې توري ته لاس کړ بيا مې لاس شل شو، درې څله مادغه
 غلط حرکت وکړ؛ خو کامياب نه شوم بيا مې ورته وویل: ماته دعاء وکړه زما تپول سامان تاسو واخلي
 فقط چې زه بچ شم، هفوئ و فرمایل: مونږ ته ستاد سامان ضرورت نشته

بيا مې ورسه کلكه وعده وکړه او زما لاس روغ شو،
 بيا رسول الله راته و فرمایل: هغه وخت به ته خومره خوشحاله وي چې د کسرې د لاسونو بنګري
 لاسونو کې واچوې تر غاري دې ورسېږي او د سرو زرو واسکت واغوندي او تاج يې په سر کېږدې،
 نوما ورته وویل: زه او د کسرې د لاس د سرو زرو بنګري، تاج او د زغرو په شان د سرو زرو واسکت،
 عجيبة خبره ده؟

نور رسول الله و فرمایل: هو همدا سې به کيري، نو زه پوه شوم چې د ده خبره ربنتيا کيدونکي ده نو
 ورته مې وویل: ماته امن را کولاي شئ که زه وغوارم بيا تاسو ته بې له ويرې راشم؟ نور رسول الله
 وویل: هو بيا يې د عامر بن فهيره غلام په واسطه په پوستکي یو د امن ليک راته ولېکي، بيا زه

بیرته راستون شوم خپله وعده می پوره کره هر خوک به چې مخپی ته راغی ما به ورتہ ویل: چې دغه لار ما توله ولتوله هیشوک نشته خانونه مه ستري کوي، نوا بوجهل خبر شو چې سراقه ابن مالک وايسي: خانونه مه ستري کوي هفوئ مدیني منوري ته ورسيدل نوزه يسي ملامت کرم چې له تاخه ولې بچ شول؟

د سراقه ابن مالک اسلام به د هغه په سیرت کې بیان شي.
در رسول الله ﷺ او ابوبکر رضی الله عنہ د هجرت لپئ دوام لري،

د ابوبکر صدیق بن ابو قحافه رضی الله عنہ د سیرت مبارک (۱۱) برخه.

أبوبکر رضی الله عنہ په تولو غزاگانو کې شریک شوی دی، خود هجرت په دوهم کال چې د بدر غزا پیښه شوه خپله بهادری بې ونسوله.

کله چې د ابوسفیان قافله بچ شوه او مکې مکرمې ته ورسیدله او له مکې مکرمې سرکشه مشرکین د بدر بن مغیره کوهي ته راغل اگر چې مسلمانان جنگ ته نه وړا تلي، خو کافران جنگ ته راغل او ابو جهل قسم کړي وو، چې دلتہ به درې ورڅې شراب او کباب خوري دمې به ګډوي، نور رسول الله ﷺ هم صحابه کرام را جمع کړل چې مشوره وکړي چې څه وکړي څکه چې مسلمانان ۳۱۳ کسان او کافران بیخي زیات وه، نو تر تولو لوړمې ابوبکر رضی الله عنہ پورته شو او په ډاډه زړه يې د مقابلي کولو وعده وکړه، بیا ور پسې عمر ابن الخطاب رضی الله عنہ پورته شو هغه هم حوصله ورزیاته کړه، بیا په دغه غزوه کې د ابوبکر رضی الله عنہ زوی عبدالرحمن رضی الله عنہ هم د کافرانو په صف کې موجود ؤ کله چې مسلمان شونو خپل پلار ابوبکر رضی الله عنہ ته يې وویل: د بدر غزوه کې زماد تورې وارتہ برابر شوی وي خو مخه می درکړه و مې نه و هلې، نو ابوبکر رضی الله عنہ ورتہ وویل: قسم دی که مالیدلی وای نوما به یی خکله نه وای پرینسی څکه ماته اسلام له رشتې زیات محبوب دی.

کله چې بنو نصیر تسليم شول او د احد غزوه پیښه شوه او اوازه ګډه شوه چې نعوذ بالله رسول الله ﷺ شهید شوی نو ابوبکر رضی الله عنہ د کفارو په صافونو کې دنه شو او وي پې ویل: چې نور نو ژوند هیڅ

ابن هشام و ابن کثیر وغیرهم أن سراقة بن مالک، وهو فارس منبني مدلج، كان في بعض قومه قريباً من مكة، فإذا بدخل بدل عليةم، ويذيع فيهم بما الحالزة، فما كاد سراقة يسمع بالسوق الحنة حتى اشتهر حرصه عليها، ولكنها كانت ذكراً، ففضطت نفسه ولم ينطق بكلمة، وقيل أن ينهض من مجلسه، دخل رجل يقول لقد مر بي الأئم ثلاثة رجال وإنى لأظنهن محمد وأبا بكر ولديهما فقال سراقة لهم بتولان مضموا يبحرون عن ناقة لهم أصلوها يريد أن يصرف الناس عن هذه الحالزة، فقال الرجل لهم كذلك.

مكث سراقة قليلاً حتى دخل القوس في حدث آخر وانسل من بينهم، وأسرع عليهم درعه وتقلد سلاحه، واعتلى فرسه وانطلق ليدرك محمد أصلى الله عليه وسلم، ومضى، لكنه مابث أن عثرت فرسه، وهم بالرجوع وما رده إلا طعنه في السوق، فلم يبعد كثيراً حتى أصر النبي فسد يده إلى قوسه، ولكن سده حدت في مكانها ثم غاصت قوساته في الأرض، فدفع الفرس، فإذا هي قد غاصت ثانية، فالتفت إلى النبي صلى الله عليه وسلم وصاحبه، وقال ادعوا لي ربكم أنا بطلق قواتكم فسي ولهم على أن أكتعنكم فداعالله النبي فاطلق الله قوات فرسه.

ذكر سراقة المثلثة ثالثة، فتحركت أطعame من جديد، فدفع فرسه نحوهما فغاصت قوائمه أكثر، فاستغل للمرة الثانية، وقال إيكما زادي ومتاعي وسلامي ولهم على عهد الله أن أرد عنكما من ورائي من الناس، فقال لا حاجة لنا بزادك ومتاعك، ولكن رد عن الناس ثم دعا الله النبي فانطلق فرسه، فلما هم بالعود تاداهما قاتلاهما الله ياتيكم ماتني شيء، تكرهاته، فقال الله النبي صلى الله عليه وسلم: «ماتيني منا»، فقال الله يا محمد إنبي سيفظه دينك وبلغو أمرك فعاهدي إذا أتيتك في ملكك أن تكرمني، واكتبه لي بذلك، أزيد كتاب أمان، فأتم عامر بن فهيره فكتب له في رقعة من جلد.

ولما هم بالنصراف قال له النبي صلى الله عليه وسلم: «كيف بك يا سراقة إذا لبست سواري كسرى». فقال سراقة كسرى بن هرمز؟ قال الرسول: «نعم كسرى بن هرمز». سعاد سراقة فوجد الناس قد أقبلوا يت Sheldon رسول الله، فقال لهم ارجعوا فقد نقضت الأرض نقضًا بحشاعنه فلاترافقوا انفسكم فيما لا طائل من ورائه، وكتم خبره مع النبي وصاحبه حتى أيقن أنها لغاية المدينة، وأصبحا في مأمن عند ذلك أذاع الخبر، فلما سمع أبو جهل بخبر سراقة و موقفه وجده الله على تخاذله.

فایدنه کوي صفونو کې يې لارپیداکوله او مشرکين يې و هل تر هغه چې رسول الله ﷺ په نظر ورغى چې د کفارو منځ کې را ګير دی ئخان يې و رورساوه بیا و رپسې ابو عبیده ابن الجراح رضي الله عنهم، بیا علي رضي الله عنه بن ابی طالب، بیا طلحه بن عبید الله رضي الله عنه، زبیر بن عوام رضي الله عنه، عمر ابن الخطاب رضي الله عنه، حارث بن الصمرة رضي الله عنه، أبو دجانه بن سماک رضي الله عنه، او سعد بن ابی وقاص رضي الله عنه هم و رورسیدل او رسول الله ﷺ بې د مشرکینو خخه و زغورو.

خلورم هجري کې غزوه بنو نصیر او پنځم هجري کې غزوه بن المصطفى کې هم شريک و چې د
مهاجرينو بيرغور سره او د خندق غزوه کې هم شريک شوي دي.

شپرم هجري کې د حدېبې صالح کې ھم موجود ؤ، د خېبر په غزاکې^٧ هجري کې شريک ؤ، بیاد نجد علاقې ته یوه ډله صحابه رضي الله عنهم مجاهدين ھم د ابوبکر رضي الله عنہ په مشري تللي وه، غزوه بنی فراز کې اولنی غزوه وه چې عمومي قوماندہ یې د ابوبکر رضي الله عنہ په غاره وه، ٧ هجري کې قضایې عمره کې ھم ابوبکر رضي الله عنہ د رسول الله ﷺ سره موجود ؤ،

٨ هجری کی غزوہ ذات السلاسل کی ہم ابوبکر رضی اللہ عنہ موجود ہو۔

بیا چې کله قریشود صلحې خلاف کارونه وکړل او ابو سفیان مديني منوری ته راغۍ چې یو خل بیا تجدید وکړي نو ابوبکر رضي الله عنہ ورتہ وویل: قسم دی چې ستاسي بچې هم ژوندي وي درسره جنگیرم به، که رسول الله راته اجازه ونه کړي هيڅکله به دغه لوظنامه درسره نوې نه کرم، بیا د مکې مکرمې فتح کې ابوبکر رضي الله عنہ له رسول الله بلکل نه جدا کیده، تره ګه چې پوره امن شو بیا ولار او پلار یې له لاسه نیولی و، رسول الله ته یې حاضر کړ او مسلمان شو، بیا د حنین غزوه ۸ هجري کې د ابوبکر رضي الله عنہ په برکت وشهه بیا چې د تبوک غزوه کيدله نو تر تولو اول د جهاد له پاره د کور تول سامان ابوبکر رضي الله عنہ را وړ او کله چې بیا سپه سالارانو ته بېرغونه ورکول کيدل تر تولو غتی او لوی بېرغا ابوبکر رضي الله عنہ ته ورکول شوی و.

۹ نہم هجری کی رسول اللہ ﷺ د حاجیانو مشری د ابوبکر رضی اللہ عنہ په غارہ اچولی وہ بیاد رسول اللہ ﷺ اخیری حج چی حجۃ اللوداع ورتہ وایسی ۱۰ هجری کی ہغہ کی ہم ابوبکر رضی اللہ عنہ رسول اللہ ﷺ سرہ موجود وہ:

د ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ د سیوت مبارک (۱۲) برخہ.

کلہ چی رسول اللہ مريض شود صفر د مياشتی اخیرہ وہ دغہ وخت کی رسول اللہ اسامۃ ابن زید رضی اللہ عنہ د نورو صحابہ کرامو سره فلسطین تھے د لیبلو امر وکر، چی رومیانو سرہ غزا وکری، خو صحابہ کرام پہ دی وجہ زرہ نازرہ کیدل ئکھے چی رسول اللہ بے یوہ ورخ کی خو ئلہ لہ دردونوبی ہوشہ کیدہ، یوہ ورخ رسول اللہ خطبة وویله هفہ خطبة کی و فرمایل: چی اللہ جل جلالہ و خپل بنده تھے اختیار ورکری چی دنیا خوبسوی کہ اخرت تھے سفر کول، نو ابوبکر رضی اللہ عنہ په ٹڑا شوزیات یہی وزیر، نوابو سعید الخدیری رضی اللہ عنہ فرمایی: مونبد ابوبکر رضی اللہ عنہ په ٹڑا تعجب کی شولو چی خطبة کی یو د خیر سپری ذکر شوی نو ابوبکر رضی اللہ عنہ ولی ڈاری؟

لیکن ابوبکر رضی اللہ عنہ زمونب خخہ زیات عالم و هفہ پوہیدہ، چی هفہ بنده پخپلہ رسول اللہ و، بیا رسول اللہ و فرمایل: ابوبکر رضی اللہ عنہ یواخینی شخص دی چی ہم ٹھان او ہم مال زما خخہ قربان کپی دی

کہ چیری ماتھ د خلیل یا دوست نیولو غیر لہ اللہ جل جلالہ، اجازہ وای ما باہ ابوبکر رضی اللہ عنہ پہ دوستی نیولی وای لیکن مسلمانان ورونه دی

بیا یہی امر وکر، چی مسجد طرف تھے چی د ہر صحابی رضی اللہ عنہ دروازہ را تو لی وی هفہ دی بنده کرپل شی فقط ابوبکر رضی اللہ عنہ د کور دروازہ دی پر بنسو دل شی

ام المؤمنین عایشہ رضی اللہ عنہ فرمایی: کلہ چی ربیع الاول میاشت کی د رسول اللہ حالت زیات خراب شونو ماتھ یہی وویل: چی پلار دی ابوبکر رضی اللہ عنہ او ورور دی را وغوارہ، چی یولیک ورتہ لیکم ئکھے چی بیا بہ هر خوک وای چی زہد امامت زیات حقداریم، بیا یہی نور ہم حالت خراب شو بیا بی و فرمایل: ابوبکر رضی اللہ عنہ را وغوارہ!

چی خلکو تھے لمونخ ورکری نو ما ورتہ وویل: هفہ لہ زرہ کمزورہ دی ستا پہ خائی د دریدلو طاقت نہ لری، عمر ابن الخطاب رضی اللہ عنہ را وغوارہ د هفہ زرہ قوی دی، خور رسول اللہ بیا بیا راتھ وویل: چی ابوبکر رضی اللہ عنہ را وغوارہ، بیا چی بلال اذان وکر، نور رسول اللہ و فرمایل: ابوبکر رضی اللہ عنہ تھے ووایاست چی لمونخ وکری، خلکو بیا ورتہ وویل: د هفہ زرہ کمزورہ دی طاقت بہ ونہ لری اخیر کی رسول اللہ وویل: تاسود یوسف علیہ السلام درونو پہ شان یاست ابوبکر رضی اللہ عنہ دی لمونخ وکری، نواب ابوبکر رضی اللہ عنہ لمونخ تھے وراندی شو دغہ وخت کی د رسول اللہ وجود مبارک لبر پہ ارام شو، علی رضی اللہ عنہ او عباس رضی اللہ عنہ تھے یہی وویل: ما مسجد تھے ورسوی هفوئ دوا پرہ ترینہ یو طرف او بل طرف تھے شول د رسول اللہ لاسونہ مبارک یہی پہ او برو واچول پنسی مبارکی یہی لہ دردہ خان پسی را کا بلی، کلہ چی مسجد تھے داخل شونو ابوبکر رضی اللہ عنہ پوہ شو هفہ دروستہ کیدلو کوشش وکر، خور رسول اللہ ورتہ اشارہ وکرہ چی مہ دروستہ کیرہ بیا رسول اللہ د ابوبکر رضی اللہ عنہ بنی خواتہ کبینی است او لمونخ یہی پورہ کرو.

کلہ چی د ربیع الاول یو ولس ورخی پورہ شوی؛ نو د سہار لمونخ تھے ووت صحابہ کرام زیات خوشحالہ شول لہ لمونخ دروستہ بیرتہ د عایشہ رضی اللہ عنہا کورتہ راغی او د هفی پہ غیر کی

یہ سر کیپسود او دا الفاظی پی وویل بلکی پورتہ د اللہ جل جلالہ ملاقات می خوبن دی او خپل روح
بی اللہ جل جلالہ تھے وسیارہ او رحلت بی وکر:
إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ،

د ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ د سیرت مبارک (۱۳) برخہ۔

د ابوبکر رضی اللہ عنہ د خلافت موضوع۔

کلہ چپی ابوبکر رضی اللہ عنہ د رسول اللہ پے وفات خبر شوی راغی د رسول اللہ مخ مبارک
باندی خادر پروت و هفہ یہ پورتہ کر پہ مخ او تندی یہ نسلک کر، بیا یہ وویل: زما مور او پلار در
حخہ قربان شہ، اللہ جل جلالہ دی در باندی رحم و کرپی ژوند دی هم د خیر او برکتوں و دک و وفات دی
هم له خیر، برکت او حکمت دک دی

کلہ چپی رسول اللہ وفات شوند عمر ابن الخطاب رضی اللہ عنہ د ماغلہ زیات خفگانہ کار
پرینسود، تورہ یہ پہلاں کی واحستہ مسجد کی ودید او اعلان یہ وکر چپی محمد وفات شوی
نه دی بیرتہ رائی کہ هر چا وویل چپی وفات شوی دی نولاسونہ او پنسی بہ یہ غوش کرم، د عمر رضی
اللہ عنہ دغہ خبر ابوبکر رضی اللہ عنہ تھے ورسید هفہ پہ مندہ مسجد نبوی تھے راغی، عمر ابن
الخطاب رضی اللہ عنہ تھے یہ وویل: کنبینہ بیا ممبر تھے وخت او دا آیات یہ تلاوت کر
وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلِتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقِلِبْ عَلَىٰ
عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرُّ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ!

محمد وفات شو کہ چاد محمد عبادت کولو، نو هفہ وفات شو او کہ چاد اللہ جل جلالہ عبادت
کول هفہ نہ مر کیری
د آیات زبارہ: محمد فقط رسول اللہ ولہ دہ وراندی نور انبیاء ہم تیر شوی او وفات شوی دی، نو
کہ چیری رسول اللہ وفات شی یا ووڑل شی نو تاسو بہ بیالہ اسلامہ شاٹہ کیری؟ هر هفہ خوک چپی
لہ اسلامہ شاٹہ و گرئی اللہ جل جلالہ تھے ہیچ نقصان نہ شی رسولی او شکر کوونکو تھے بہ اللہ جل
جلالہ نیکہ بدله ورکری

• ربيع الأول سنة 11ھ، الموافق 8 يونيو سنة 632م وقد تم له ثلاث وستون سنة
ابتداً مرض النبي محمد الذي ثُوّفي فيه في أواخر شهر صفر سنة 11هـ بعد أن أمر أسماء بن زيد بالمسير إلى أرض فلسطين، لمحاربة الروم، فاستطاع الناسُ نَفْيَ الخروج لوجع النبي
محمد، وكان من شدة وجده أن كان يُغمى عليه في اليوم الواحد مرات عديدة وفي أحد الأيام، خطب النبي محمد الناس وقال: «إنَّ اللَّهَ خَيْرٌ عَدَادِيْنِ الدِّيَنِ وَيَسِّنِيْنِ مَا عَنِّيْدَ»، فاختار
ذلك العبد ماعند الله، فنيكى أبوبکر، قال أبو سعيد الخدري: فجئنا بالكافر أن يخسر رسول الله عن عبدٍ خَيْرٍ، فكان رسول الله هو المُخْتَر، وكان أبو بكر أعلمها، فقال رسول
الله: «إنَّ منْ أَمْنَ النَّاسَ عَلَيْيَ فِي صِحَّتِهِ وَمَا لَهُ بِكَفَرٌ، وَلَوْ كَثُرَتْ أَخْلَالًا غَيْرِيَ لِتَخْذَنْ أَبَا بَكْرًا، وَلَكِنَّ أَخْوَةَ الْإِسْلَامِ مَوْدَتُهُ، لَا يَقِنُ فِي الْمَسْجِدِ بَابَ الْإِلَابِ أَبَيِ
بَكْرٍ»، وقالت السيدة عائشة: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ فِي مَرْضِهِ «أَدْعِي لِي أَبَا بَكْرًا أَبَاكِ، وَأَخَاكِ، حَتَّىٰ أَكْتُبَ كِتَابًا، فَإِنَّي أَخَافُ أَنْ يَتَمَنَّى مَسْتَعْنَى وَيَقُولَ قَاتِلُ أَبَا أَوْلَى، وَيَسِّرِي اللَّهُ
وَالْمَؤْمِنُونَ أَبَا بَكْرًا وَلَمَّا تَمَّ عَلَى النَّبِيِّ مُحَمَّدٌ الْمَرْضُ، أَمَرَ أَبَا بَكْرًا أَنْ يَصْلِيَ النَّاسَ، قَالَتِ السَّيْدَةُ عَائِشَةُ لِسَامِرَ النَّبِيِّ مَرْضُهُ الْمَسَاتُ فِيَهُ حُضُورُ الصَّلَادَةِ فَازَانَ
بِاللَّمَاءِ، فَقَالَ «مَرُوا أَبَا بَكْرًا فَلِيَصْلِيَ النَّاسَ»، فَقَالَ لَهُ «إِنَّ أَبَا بَكْرًا رَجُلٌ أَسِيفٌ (أَوْ رَفِيقُ الْقَلْبِ)، إِذَا قَامَ مَقَامَكَ لَمْ يَسْطِعْ أَنْ يَصْلِيَ النَّاسَ، أَعَادَ فَاعِدَادَ الْمَلَائِكَةِ الْمُتَّوَلَّةِ، فَقَالَ
«إِنَّكَ صَوَّابٌ يُوسُفُ، مَرُوا أَبَا بَكْرًا فَلِيَصْلِيَ النَّاسَ»، فَخَرَجَ أَبوبکر، فوجَدَ النَّبِيِّ فِي نَفْسِهِ خَفْفَةً، فَخَرَجَ بِهِادِي بَيْنَ رَجْلَيْنِ كَانَ أَنْظَرَ إِلَيْهِ تَخْطَانَ مِنَ الْوَجْعِ، فَأَرَادَ أَبوبکر
أَنْ يَتَأَخَّرَ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيِّ أَنْ مَكَانَكَ، ثُمَّ أَتَى بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَيْ جَنْبِهِ، وَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْاثْنَيْنِ الَّذِي تُوْفَى فِيهِ، بَعْدَ ثَلَاثَةِ شَهْرٍ يَوْمًا عَلَى مَرْضِهِ، خَرَجَ إِلَيْ النَّاسِ وَهُمْ يَصْلُونَ الصَّبَحَ
فَفَرَحُوا بِهِ، شَرَّمْ رَجَعَ فَاضْطَبَعَ فِي حِجْرِ عَائِشَةِ بَنْتِ أَبَيِّ بَكْرٍ، فَشَوَّفَيْ وَهُوَ يَقُولُ «بَلِ الرَّفِيقُ الْأَعْلَى مِنَ الْجَنَّةِ»، وَكَانَ ذَلِكَ ضَحْيَ يَوْمِ الْاثْنَيْنِ رَبِيعُ الْأَوَّلِ سَنَةَ 11ھ، الموافق 8 يونيو سنة
632م وقد تم له ثلاث وستون سنة

عمر ابن الخطاب رضی اللہ عنہ فرمایا: تردغہ وخت پوری زماد ماغو کار نہ کولو کلہ چی ابوبکر رضی اللہ عنہ دغہ پورتہ ایات تلاوت کر، مادا سی گنلہ چی دغہ آیات اوس نازل شو، ایلہ می اوس دماغو کار ورباندی وکر، اللہ جل جلالہ مونبته له وراندی خبر را کری۔

درسول اللہ ﷺ د وفات خبر سره سم لا ریبع الاول 11ھجری قباندی انصار سقیفہ بنی ساعدہ ظای کی سرہ راغونہ شول هفوئ فکر کولو، چی مهاجرین خول بدنو خلیفہ باید دوئ خخہ و تاکل شی، بحث یہ وکر، بیا یہ د خزرج د قوم مشر سعد بن عبادہ ته اشارہ و کرہ چی ته باید خلیفہ شی

دغہ وخت کی مهاجرین تول مسجد نبوی ﷺ کی د خلافت موضوع لہ پارہ را تول شوی وہ هفوئ فیصلہ و کرہ چی مونباید انصار ورنہ اعتماد کی واخلو او هلتہ ورشونو پہ همدی نیت را ووتل، د عمر ابن الخطاب رضی اللہ عنہ خخہ روایت دی: چی ما وویل رائی چی انصارو ته ورشونو لارہ کی یو صحابی مخی ته راغی هغہ وویل: مهاجرو ورونو چیری روان یاست؟ مونبورتہ وویل: انصارو ته ورخو! هغہ وویل: مہ ورخی او خپل کار خلاص کری خلیفہ و تاکی هفوئ سرہ راغونہ دی خپل مشر تاکی تاسو بیرہ وکری، نو ما ورتہ وویل: قسم دی چی خامخا به ورخو بیا می یو خونمی او خوبی خبری خان سرہ جو پری کرلی چی پہ دغہ خبرو بہ انصار راضی کرم

کلہ چی انصارو ته وررسیدلو نو یو تن کت کی پروت و سخت مریض و مونب پونستنہ و کرہ چی دا خوک دی؟ هفوئ وویل: داسعد بن عبادہ رضی اللہ عنہ دی بیا مونب کبینا ستلو د انصارو یونفر خبری کولی هغہ وویل: مونب خلافت زیات مستحق یؤ کہ مهاجرین ورنہ مونب تری محرومی نو ظلم بہ وی مونب دیریؤ، عمر رضی اللہ عنہ فرمایا: ما غوبنستل پورتہ شم خو ابوبکر رضی اللہ عنہ راتہ اشارہ و کرہ چی کبینہ

بیا ابوبکر رضی اللہ عنہ پورتہ شو هغہ خبری شروع کری د ابوبکر رضی اللہ عنہ خبری تو لی زماد زرہ خبری وی او نوری زیاتی ہم خوبی او نرمی او پہ حقیقت بناء وی، نو بیا ابوبکر رضی اللہ عنہ و فرمایل: چی لہ عمر رضی اللہ عنہ او ابو عبیدہ ابن الجراح ورکسان نہ وینم بیا یہی زمونب دوارو لاسونہ و نیول او ماغوبنستل کہ چا غیر لہ ابوبکر رضی اللہ عنہ بل خوک خوبن کر، سربہ تری غوش کرم دغہ وخت کی او ازاونہ او چت شول انصارو وویل: یو تن لہ انصارو او یو تن لہ مهاجرینو باید و تاکل شی

نو عمر رضی اللہ عنہ فرمایا: ما د ابوبکر رضی اللہ عنہ لاس و نیولو، چی زما بیعت لہ تا سرہ دی بل خوک نہ منم بیا نورو مهاجرینو ہم ور سرہ بیعت وکر، تر هغہ چی انصارو ہم بیعت تہ زرہ بنسہ کر، بل روایت کی ذکر شوی دی چی عمر ابن الخطاب رضی اللہ عنہ انصارو ته وویل: ورونو ایا رسول اللہ ﷺ د لمونج د امامت لہ پارہ ابوبکر رضی اللہ عنہ غورہ کری نہ و؟ ایا تاسو کی د امامت لہ پارہ خوک لہ ابوبکر رضی اللہ عنہ ور شخص و؟ او سخنکہ لہ ابوبکر رضی اللہ عنہ سرگرونہ کوئی؟ نو هفوئ تولو وویل: نعوذ باللہ لہ ابوبکر رضی اللہ عنہ غورہ شخص نہ لرو بیا تولو بیعت و کر اول مهاجرینو بیا انصارو¹³.

¹³ فلما توفی قام عمر بن الخطاب، فقال «والله ما مات رسول الله ولبيثه الله فليقطعن أيدي رجال وأرجلهم»، وجاء أبو بكر^ر مسرعاً نكشف عن وجهه و قتيله، وقال «بأي أنت وأمي، طبت جيامي، ثم خرج وخطب بالناس قائلاً، فقال أبو بكر الصديق ^{الآمن كان يعبد الله} مُحَمَّداً قد مات، ومن كان يعبد الله فإن تضر الله شيئاً وستجزي الله الشاكرين»، لعلم الصحابة بوفاة الرسول ليکوال: حلیل اللہ المتنین

د ابوبکر صدیق رضی الله عنہ د سیوت مبارک (۱۴) برحه.

ـ یور روایت داسپی دی: چې ابوبکر رضی الله عنہ د بیعت خخه و روسته ممبر ته وخت توں ھفه فضایل یې بیان کول چې د انصارو په باره کې رسول الله ﷺ ویلی و یا یې ذکر کړي وو، بیا ابوبکر رضی الله عنہ و فرمایل: چې تاسو خو موجود واست چې رسول الله ﷺ و فرمایل: که چیرې توں خلک یوې وادئ یا درې ته نتوؤخي او فقط انصار بلې ته نتوؤخي نوزه به د خلک وزیاتوالي ته ونه گورم او د انصارو سره به ولار شم او انصار به خوبن کرم

بیا ابوبکر رضی الله عنہ و فرمایل: یا سعد بن عباده رضی الله عنہ ته خو ناست و چې رسول الله ﷺ و فرمایل: چې قریش د دین له پاره امیران دی او نور خلک یې معاونین دی او نیک خلک یې نیکانو پسې ځی او بد خلک یا فاجران یې بد عملو پسی روان دی؟

نو سعد بن عباده رضی الله عنہ و فرمایل: تا ربنتیا و ویل تاسو امیران یاست او موښ مو وزیران یؤ هیڅ مخالفت به ونه کړو.

بیا ابوبکر رضی الله عنہ یو نبایسته خطبه وویله او د خلافت خخه یې عذروکړ، چې ما مه خلیفه کوئ، قسم په الله جل جلاله چې یوه شپه یا ورخ میې هم دافکرنډ دی کړي چې زه خلیفه دې شم خو تاسو دغه لوی دروند بارا باندې واچولو او نه مې کله د الله جل جلاله خخه پتی یا نیکاره سوال کړي دی چې ماته خلافت یا مشري را کړه، ما خوتاسو ته وردوه کسان و بنسودل چې باید یو له دوئ خخه خلیفه کړئ (یو عمر ابن الخطاب رضی الله عنہ او بل ابو عبیده ابن الجراح رضی الله عنهم) دوئ کې یو امیر وای او زه به یې وزیر وای

بیا یې و فرمایل: او س هم درته وايم یو تن مشر کړئ زه به د عام شخص په حیث ور سره همکاري کوم، بیا یو نفر پورتہ شو هغه وویل: ته د رسول الله ﷺ سره غار ثور کې دو هم نفو رو چې قرآن کې ذکر شوی دی موښ در باندې راضي یو، هیڅوک مخالفت نه کوي،

یو خل بیا ابوبکر رضی الله عنہ و فرمایل: ای خلکو که چیرې چاله ویرې یا شرم بیعت را سره کړي و ی پورتہ شئ زه به له خلافت استعفاء و کرم؟

بیا علی رضی الله عنہ پورتہ شو توره یې له تیکې راویستله و پراندې روان شو تر هفه چې ممبر ته و رسید یوه پښه یې ممبر باندې کیښودله بله پښه لاندې وه توره یې و خلوله بیا یې وویل: قسم په الله جل جلاله چې نه دی خوک استعفاء ومنی او نه به ته استعفاء و کړې حکمه تاسو رسول الله ﷺ په خپل

محمد، اجتمع الانصار في سقفة بي ساعدة في اليوم نفسه، وهو يوم الاثنين ۱۲ ربیع الأول سنة ۱۱هـ. و تداولوا الأمر بينهم في اختيار من يلي الخلافة من بعده، والنف الانصار حول زعيم الخير سعد بن عبدة، ولما بلغ خبر اجتماع الانصار في سقفة بي ساعدة إلى المهاجرين، وهم مجتمعون مع أبي بكر للترشيح من يتولى الخلافة، قال المهاجرن لبعضهم: انطلقوا بنا إلى إخواننا من الانصار، فإن لهم في هذا الحق تصييّباً، قال عمر بن الخطاب: فانطلقنا نزيدكم، فلما دنوتنا منهم رجلين صالحين، فذكر ما تنازل عليه القوم، فقال: أين تزيدون بنا عشر المهاجرين؟ قلت: تزيد إخواننا هؤلاً، من الأنصار، فقال: لا عليكم أن لا تقيسوا، اقضوا أمركم، قيل: «والله لنا شئمن»، فانطلقنا حتى أتيناهم في سقفة بي ساعدة، فإذا رجل مزمل بين ظهرانيهم، قلت: من هذا؟، قالوا: هذا سعد بن عبادة، قلت: ماله؟، قالوا: يوعك، فلما جلسنا قليلاً شهد خطبهم، فائني على الله بما هو أهلة، ثم قال: أما بعد، فتحتاجن أنصار الله وكيبة الإسلام، وأنت معاشر المهاجرين رهط، وقد دفت دافة من قومكم (أي عدد قليل)، فإذا هم يريدون أن يخزنلونا من أصلنا وأن يغضوننا من الأمر (أي يخرجوننا من أمر الخلافة)، فلما سكت أحد أن اتكلم، وكانت دزورت مقالة أغبجني أردت أن أقدمها بين يدي أبي بكر، وكانت أداري منه بعض الحد، فلما أردت أن أتكلم قال أبو بكر: على رساک، فذكرت أن أغبجني، فتكلم أبو بكر، فكان هو أحمل مني وأقر، والله ما ترک من كلمة أغبجني في تزويري إلا قال في بيته منها وأفضل منها حتى سكت، فقال: «ما ذكرت فيك من خير فاتن له أهل، ولن يُعرف هذا الأمر إلا لهذا الحي من قريش، هم أوسط العرب نسباً وداراً، وقد رضي لكم من هذين الرجالين فيما يأبهما شتت، فأخذ بيدي ويد أبي عبيدة بن الجراح وهو جالس بيته، فلم أكتر، مما قال غيرها، والله أأن أقدم فتضرب عقني لا يقربني ذلك من إثم أحباب إلى من أن أتأمر على قوم فهم أبو بكر، اللهم إلا أن ترسول إلي فنبي عند الموت شيئاً لا أجد، الآن، فقال قائل من الانصار: أنا جذبها المحرك، وعذبها المرجب، منا أمير ومنكم أمير يا معاشر قريش، فذكر اللغط، وارتفاعت الأصوات، حتى فرق من الاختلاف فقلت (أبي بكر): «ابسط يدك»، فباعته وباعيه المهاجرن، ثم بايعته الانصار، وفي رواية أخرى قال عمر: «يا معاشر الانصار، أقسم تعلمون أن رسول الله قد أمر أبا بكر أن يقم الناس، فما يطلب نفسه أن يقدم أبا بكر رضي الله عنه»، فقلت الانصار: «نعموا بالله أن تقدم أبا بكر».

ژوند لموئح له پاره و راندې کړي یاست چې د اسلام دو هم رکن دی نو خوک به وي چې تاسو نورو کارونو کې وروسته کړي؟ نو هم هغه ئو چې بې له کوم اختلاف په یو اتفاق خلیفه و تاکل شو.¹⁴

A row of five empty diamond-shaped boxes, likely for grading student responses.

د ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ د سیرت مبارک (۱۵) برخہ۔

دار تداد مجهمه بېرخە

11 هجري شمسي او 12 هجري شمسي، او مرتدینو سره د ابوبکر رضي الله عنه سخت مقاومت. کله چې ابوبکر رضي الله عنه خليفه شو مدینه منوره، مکه مکرمه او طایف په امن کې پاتې شول نورو اکثرو قبایلو کې مرتدین پیدا شول لکه اسودالعنسي، مسیلمة الكذاب، طلیحه بن خویلد الاسدی، شجاعه بنت الحارث التمیمیه، ذوالتابج بن مالک الازدي.

بعضو فقه لمونخ منلى وو، دزکاۃ خخه یې انکار کولوزکاۃ یې تاوان گنلی وو او زیاتو خلکود
نبوت دروغجنە دعوه و کرە چې مقابل کې یې ابوبکر رضي الله عنہ تکرە صحابه کرام رضي الله عنهم
(لکه عمر ابن الخطاب رضي الله عنہ، علی بن ابی طالب رضي الله عنہ، خالد ابن الولید رضي الله
عنہ، عکرمة بن ابی جھل، عمرو بن العاص رضي الله عنہ، شرحبیل بن الحسن رضي الله عنہ،
المهاجرین ابی امیه رضي الله عنہ، خالد بن سعید بن ابی العاص رضي الله عنہ، عرفجہ بن هرثمه
رضي الله عنہ، حذیفہ بن محسن الغفاری رضي الله عنہ، طریف بن حاجز رضي الله عنہ، سوید بن
مقرن رضي الله عنہ، العلاء بن الخضرمي رضي الله عنہ) د مجاهدینو عمومي سرلبسکروتاکل شول
او بیل بیل یې مختلفو سیمو ته ولیبل شول، اکثره مرتدینو په الله جل جلاله عقیده لرلہ بیرته د بتانو
عبادت ته قانع نه و، خود اسلام بعضی احکامی نه منل، یو تربل یې ضد او عناد شروع پخوانی
دبمنیانی یې تازه کرې، نو خالد ابن الولید رضي الله عنہ او نورو صحابه کرامو د مرتدینو سره په
مېرانه جهاد و کر، تر هغې چې زیاتو بیرته اسلام و منلو او بعضی و وزل شول او عربی جزیره د
مرتدینو او مشرکینو پاکه شو، بیا د ابوبکر رضي الله عنہ سوچ د عراق، شام، فارس، او بیزنتینیو
طرف ته شو او هغه طرف ته یې مجاهدین لی قول شروع کړل، خود ګه جنګونو کې زیات د قرآن کريم

حافظان شہید ان شوول، نو ٹکھے عمر ابن الخطاب رضی اللہ عنہ، ابوبکر رضی اللہ عنہ تھے وویل: مونو باید قرآن کریم را جمع کرو اور ترتیب یسی کرو کنه نو دغسی بے صحابہ کرام شہید ان کیربی او بیسا بہ د قرآن کریم پہ ترتیب کی زیات مشکل شی۔

→ ابوبکر رضی اللہ عنہ فرمایی: ماتھے عمر رضی اللہ عنہ دغہ خبری کولی او ما ورته ویل: چی کوم کار رسول اللہ ﷺ نہ دی کری زہ یسی خنگہ و کرم؟ خو عمر رضی اللہ عنہ تینگار کولو تر هغہ چی اللہ جل جلالہ زما سینہ فراخہ کرہ او زید بن حارثہ رضی اللہ عنہ تھے می وظیفہ ورکہ او هغہ دا کار شروع کر۔ زید بن حارثہ رضی اللہ عنہ بہ حافظان را غونڈول د هفوئی تلاوت بہ یسی اورید لو بیا بہ یسی لیکلو تر هغہ چی ولیکل شو، بیاد عمر رضی اللہ عنہ پہ وخت کی نور ہم ترتیب شو او دغہ د خیر کار سرتہ ورسید۔

٥٥٥٥٥

د ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ د سیرت مبارک (۱۶) برخہ

حروب الردہ یا د مرتدینو په ضد جہاد۔

د (مسیلمة الکذاب لعنة اللہ علیہ) د نبوت دعوه او په یمامہ علاقہ کی د هغہ وژل
دارتداد موضوع

کله چی رسول اللہ ﷺ وفات شو نو یو د منافقانو، مرتدینو او کافرانو شورشونہ شروع شوں

بعضی خلک چی مسلمانان شوی وہ، خو لا یسی ایمانو نہ مضبوط شوی نہ وہ د وفات د خبر پہ اورید لو بیرتہ لہ اسلامہ و گرخیدل بعضو لہ اسلامہ انکار نہ کا وہ خوزکات یسی نہ منلو نو تر تولو اول ابوبکر رضی اللہ عنہ اعلان و کر، چی د مرتدینو و ژل زما اولنی فرض دی او دوہ واری یسی د بنی عبس بنی مرد ذیبان او نورو په ضد جنگو نہ و کرل خو، شورشونہ دو مرد زیات وہ چی بنحو ہم د نبوت دعوی و کری او نارینہ و ہم،

منافقینو هر رخائی لکھ او سنی نشراتی شبکو بنه پہ زور تبلیغات کول اخیر کی تو لو صحابہ کرامو لہ ابوبکر رضی اللہ عنہ و غوبتیل چی تھے نور لہ مدینی نہ بھرنہ ٹکھے چی مدینہ منورہ د اسلام مرکز دی کہ دا زموں لہ لاسہ ووتلہ نو اسلام تھے بہ سختہ ضربہ و رسیبی، اخیر ابوبکر رضی اللہ عنہ

• وهذا يعني أن الردة لا يudo وك أنها مجرمة حركة سياسية تعتمد على العصبيات القبلية، مما يُمثل عودة إلى نظام القبيلة والى استرجاع ملک أو سلطان فقد البعض، وقد اتخذت هذه الحركة فتاغاً ازفاً من الدين لتسقط عن سلطة المدينة المنورة، فكان لازماً من الصدام المسلح العنفي بينها وبين الإسلام، وعلى هذا الإنسان كانت خروب الردة دعوة صريحة للجهاد في سبيل الله، وقد حمل أبوبكر ولواء الجهاد ضد القبائل الانفصالية ومدعى الثبوة، فجذب الآلية العسكرية وسلم قيادتها إلى عدد من القادة المسلمين أمثال خالد بن الوليد وعمرو بن العاص وعمرو بن أبي جهل، وسرّهم إلى معاقل تلك القبائل حيث قاتلواهم ضراوة شديدة وقضوا على حر كائهم، فعاد أغلب زعيمائهم ومشايخهم إلى الدخول في الإسلام، وقتل بعضهم الآخر في أرض المعركة وبانتها، خروب الردة، توحدت كامل شبه الجزيرة العربية تحت راية الإسلام، وأصبح يامكان المسلمين أن يركزوا على التوسيع خارجاً في الشام والعراق على حساب الروم البيزنطيين والفرس الساسانيين، كذلك، كان من نتيجة هذه الخروب أن أمرأياً يذكر الصديق بجمع القرآن لأول مرة وفتق عامة الروايات عند أهل السنة والجماعة، وذلك بعد أن استشار عمر بن الخطاب، وأن الذي قام بهذا الجمع زيد بن ثابت، أما سبب قرار جمع القرآن بين دفتي كتاب فكان كثرة من ثليل من الصحابة من حفظة القرآن في المعارك التي دارت مع القبائل المرددة وفي هذا المجال وهكذا، أخذ زيد ي تتبع القرآن من العرب واللخاف وتصور الرجال فالغالب جمع القرآن كله في مصحف، وكانت هذه الصحف عند أبي يكر الصديق حتى توفي ثم عند عمر حتى مات ثم عند حضرة عمر، خروب الردة هي سلسلة من العملات العسكرية التي شتتها المسلمين على كل قبيلة، باستثناء أهالي مكة والمدينة المؤورة والطائف والقبائل التي جاورتها، وقد وصفت هذه الحركات من الناحية السياسية بأنها حركات انفصالية عن دولة المدينة المؤورة التي أسسها الرسول محمد وعن ثريش التي تسللت زعامة هذه الدولة بقيادة أبي يكر الصديق بخلافة المسلمين وهي عودة حقيقة إلى النظام القبلي الذي كان سائدًا في الجاهلية، وقد اتسمت من ناحية بالاكتفاء من الإسلام بالصلة، والاتصال من الركائز التي اعتبرتها هذه القبائل اتساوة يجب إلغاؤها، في حين اتسمت من ناحية ثانية بالإرداد كلياً عن الإسلام كنظام سياسي، وليس إلى الوئيدة التي ولت إلى غير رجمة، والاتفاق حول عدد من مدعى الثبوة يدفع من العصبية القبلية ومتافسة في مثل حول زعامة العرب، ففتح الشام جلد خلورم بباب حروب الردة

ور سره و منله خو ابو بکر رضی الله عنہ سره دا تشویش و چې د دنیا تو لو کفار او منافقینو خپل به خوک و کړي؟ د اسلام لوی د بنمن چې پوره طاقت او قوت لري او د نبوت د عوه یې کړي مسیلمة الكذاب به خوک و خپي، نواخیر یې خالد بن ولید رضی الله عنہ را وغونبست او ورته یې وویل: تاته خو معلومه ده چې تاسو تو لزما په بهرته تللوراضي نه یاست نوزه غواړم چې تا د دغې مرتدینو او د درواغو د نبوت د عوه کوونکو د حقلوله پاره امير و تاکم!

نو خالد بن ولید رضی الله عنہ ورته وویل: زه حاضر یم تر خو چې مې بدن کې ساہ وي زه د دین له پاره قربانی ته تیاري، نو بیا ابو بکر رضی الله عنہ تو لصاحبه کرام را وغونبستل او اعلان یې ورته و کړ چې زه خالد بن ولید رضی الله عنہ په تاسو امير تاکل غواړم ستاسو خونبشه ده او کنه؟ نو تو لو وویل: مونږ ورباندې خونب شو بیا ابو بکر رضی الله عنہ خالد بن ولید رضی الله عنہ خان له کړ او ورته یې وویل: زه تاته د تقوی وصیت کوم او ته مې په هفو جلیل القدره صحابه کرام او امير کړلې چې ستا نه یې فضیلت زیات دې لکه (عمر رضی الله عنہ، عثمان رضی الله عنہ او علی رضی الله عنہ) او نور اهل بدرا او احد او بیعت الرضوان والا.

نو ته د هفوئ مشورې آوره او دا چې ته به اول مرتدینو ته د اسلام د عوت ورکوې که اسلام ته راوګر خیدل نو نه به بې ژنبي او که په ارتداد قایم پاتې شول نو تو لو ووژنه:

بنخو، ما شومانو او ضعیفانو سره نرمی کوه د دوئ مالونو ته نقصان مه رسوه،
او بیا خالد بن ولید رضی الله عنہ مجاهدین تیار کړل او ورته یې وویل: د الله ﷺ په کومک رائی راسره.

نو خالد بن ولید رضی الله عنہ هر قوم او قبیله کلی او کور له مخې را ونیول چې هر ظای به یې مرتد لیدو، نو که اسلام ته به بیرته نه راګر خیدل نو وژلو به یې تر هفه چې (یمامه) ظای ته ورسیدل، دغه قومونه کلی او بناړونه زیات د [مسیلمة الكذاب] په نبوت قانع شوی وه او [مسیلمة الكذاب] د مسلمانانو په ضد د اسې لښکر تیار کړي و چې هیڅ شمار یې نه شي کیدلای نو [خالد بن ولید رضی الله عنہ] خپل مجاهدین د یوې ګونډلې په سردیره کړل او له هفې ګونډلې چې دیر لور ظای کې وه د بناړو لې برخې ترې بنسکاره کیدلې، نو کله چې خالد بن ولید رضی الله عنہ له هفه ظایه و کتل نو یو د اسې لښکر ترې را ووت، چې هیڅ په خلاصیدو نه و خو مره چې ستر ګونظر کاوه نو بس لښکر لښکر به په نظر راتللو، نو خالد بن ولید رضی الله عنہ ته د خپل لښکر او مجاهدینو کمزور تیا معلومه شو ه که چې دیر نوی مسلمانان شوی ټوانان هم پکې وو، چې شاید ټینګ شوی نه واي، نو خالد بن ولید رضی الله عنہ او ازا وکړ، چې یا انصار او ماته راشئ بیا یې او ازا وکړ اي: مهاجرینو ماته راشئ نو تو لو ورته را غلبل نو خالد بن ولید رضی الله عنہ ورته وویل: د مسیلمة الكذاب لښکر د بې زیات دی مونږ ور سره مقابله نه شو کولای هکه چې په لکونو دی خو زه یو کار کوم تاسو به را سره

کومک کوئی زه مسیلمة الكذاب ته د اسلام دعوت ور کوم که هغه مسلمان شو خونبنده او که انکار
یې و کربیا ورتہ د مقابلي دعوت ور کوم که زه الله ﷺ ورباندي کامياب کرم نو تاسو بیاد دوئ په
لبنکریرغل و کپئ نود الله ﷺ په فضل به شکست و خوري

نو کله چې دواړه لبکري سره مخامنځوی نو خالد بن ولید رضي الله عنده مسیلمة الكذاب ته او از
وکړ، چې مسلمان شه او ملګرو ته دې هم ووايې چې مسلمانان شي ته نه نبی یې او نه رسول او ته په
دې نبند پوهېږي چې درواغجنې یې نوله دې درواغجنې دعوي لاس په سره، هغه انکار و کړ او ويې
ویل: زه نبی یم بیا خالد بن ولید رضي الله عنده مسیلمة الكذاب لبکرته دعوت ور کړ هغوي هم
انکار و کړ، نو خالد بن ولید رضي الله عنده مسیلمة الكذاب ته وویل: نوراچه اول ما او تازوره
ازمايونو مسیلمة الكذاب په ډير مغورانه انداز ورتہ وویل: راشه چې سوره درباندي بوره او بنجه
دې کوننه کرم او بچې درباندي وژروم

نو خالد بن ولید رضي الله عنده آس ور وغلولو دواړو یوه ورڅه پوره مقابله و کړه اخيرد الله ﷺ توري ته
برابر شو خالد بن ولید رضي الله عنده سخت ووهلو، خود (وحشی) زړه طاقت ونه کړ هغه هم ورغى
او اخيړ کې یې ووژلو او دې سخته معركه کې نورو مجاهدينو د مرتدینو په لبکریرغل و کړ داسي
به مړه کيدل لکه تارو ګان چې لاس دې نه وي وروپي او له حرکته وغوره ټرټه چې د
مجاهدينو آسونو د ډیرو مړو په وجه نه شو کولای چې مخې یې ته ولاړشي او باقي مرتدین زيات
ګرفتار او نور په تېښته کامياب شول او مجاهدينو ته بې شماره غنيمتونه په لاس ورغلل.

نو د یمامه جنګ او د مسیلمة الكذاب په ووژلو اکثره هغه نورې بنځي او نارينه چې د نبوت دعوه یې
کړې وړک شول او الله ﷺ یو حئل بیاد اسلام بېړغ او چت کړ:

په رتلونکې نشريه کې د عمر فاروق رضي الله عنده سيرت له ياده مه باسي.

◇◇◇◇

* البداية والنهاية لحافظ ابن كثير ج 7 ص 114.